

קונטרס

ראשיבה שדפטיד

לקט שיחות אגרות ומענות בקשר ללימוד
לקבלת סמיכת "יורה יורה" ו"דין דין"

תשורה

מכינוס הקהל

ומעמוד הסמיכה וחלוקת התעודות
לתלמידי ומסימוי המסלול ללימודי "יורה יורה"
ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש המרכזית
אור לר"ה שבט ה'תשפ"ג - שנת הקהל

Kuntres Veashiva Shoftayich

Copyright © 2023

All rights reserved

כתובת המערכת להערות ותיקונים:

publications@dayanus.org

עימוד ועיצוב:

beishasforum@gmail.com

פתח דבר

בשבת והודאה להשי"ת הגנו להגיש לפני קהל התמימים ואנ"ש קובץ ייחודי זה **"ואשיבה שופטיך"** הרואה אור לרגל כינוס הקהל לתלמידי ומסיימי המסלול ללימודי "יורה יורה" בישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש המרכזית.

בקובץ זה נעשה ניסיון ייחודי ראשון מסוגו ללקט את כל דברי הרבי בקשר ללימוד לקבלת סמיכת "יורה יורה" ר"דין ידין".

בעמל רב ר"בליקוטי בתר ליקוטי" נקבצו בקובץ זה הוראות והתייחסות הרבי בענין קבלת הסמיכה עפ"י סדר השנים מתוך שיחות הקודש, האגרות והמענות ואף מיחידויות אישיות של כמה מתלמידי התמימים ואנ"ש.

לשם שמירה על אחידות הובאו בזה כלל דברי הרבי בלשון הקודש כשאלו שנאמרו או נכתבו במקורם ע"י הרבי בשפת האידיש תורגמו בתרגום חופשי.

כל הג"ל נלקט ונערך ע"י ה**ת' ישראל שי הכהן ברנדלר** ועל אחריותו בלבד.

למרות המאמץ שהושקע לא מן הנמנע שנשמטו מאתנו אי אלו התייחסויות הנוגעים לעניין, ובזה שלוחה הבקשה אל הקוראים והמעיינים שי שהבחינו בחומר השייך לקובץ זה שנעלם מעינינו או כזה שטרם פורסם ע"ע – שיואילו נא לשגרם אל המערכת על מנת לצרפו במהדורות הבאות שיראו אור בעד"ה ויהיו בזה ממוזכי הרבים.

בתור הוספה הובא בסוף הקובץ מאמרו ההלכתי של ה**רה"ת ר' שלום דובער שי ליון**, ספרן ראשי בספריית אגודת חסידי חב"ד, אודות הסמיכה בזמן הזה. תודתנו נתונה לו שהעניק את רשותו להדפסת המאמר.

ויה"ר שע"י התחזקות בעניני "דבר הוי' זו הלכה" בכלל, ובעניני לימודי הסמיכה בפרט, נזכה ל"דבר הוי' זה הקץ" ולהחיש ע"י כל זה שלימות קיום היעוד "ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועציך כבתחילה" בביאת משיח צדקינו תיכף ומיד ממש.

ישיבת תומכי תמימים המרכזית

770 איסטערן פארקוויי, ברוקלין נ.י.

כ"ד טבת ה'תשפ"ג, שנת הקהל

תוכן ענינים

להקפיד ששילוב לימודי הסמיכה בשיבה לא ימעט בשמה הטוב יז

קבלת כח התורה להבדיל בין המותר לאסור וקשור בידי הקליפות יז

משמעותה של קבלת הסמיכה בהתאם לאופיה של ישיבת תומכי תמימים . . . טו

להמשיך בלימודי הסמיכה לשם כהונה כרב מבלי להתחשב בספק האם ראוי לכך . . טז

התועלת בלימוד הסמיכה גם ללא כהונה כרב רשמי בעתיד יז

לא לדחות את לימוד הסמיכה לאחר החתונה יז

סמיכה לפני שידוכים יח

להאריך את הויזה עבור לימודי הסמיכה . . יח

לימוד בחברותא – במיוחד בלימודי הסמיכה יח

"כדאי שימשיך בלימוד איסור והיתר" . . . יט

להשתדל בקבלת היתר הוראה ורבנות . . . יט

לימודי סמיכה בשיבה גדולה כא

לאחר קבלת הסמיכה – לעלות בידיעת התורה כולל פנימיות התורה כא

כדאי להשתדל כב

דחיית מבחן לאחר החתונה כב

לקט שיחות אגרות ומעמדת בקשר ללימוד לקבלת סמיכת "יורה יורה" ו"דין ודין"

"מעורר שתלמידים וגם אברכים יקבלו סמיכה" א

מנהג בית הרב לקבל סמיכה קודם החתונה – הוראה לרבים ב

רב בתוך הבית ב

לימוד ההלכות כדבעי ד

שילוב לימודי הסמיכה לצד לימוד גפ"ת ו

סמיכה – בעלות על מציאות העולם בכח התורה ו

"יראת הוי' היא אוצר" ועל ידי זה "הוי' עימו שהלכה כמותו" ז

בין חמש לעשר סוגיות בש"ס בעיון ובין שלוש לחמש מסכתות למיגרס ט

הטעם לקבלת הסמיכה קודם הנישואין . . . י

'סמיכה' תורמת לנצחיות הבית יא

שלא להתחיל בשידוכין קרוב לסיום הסמיכה יב

לימוד הלכות טריפות במסגרת הסמיכה . . יב

ההוראה מאי הצלחה בבחינה יג

בוודאי ישנם אברכים ובחורים מבוגרים המוכשרים לקבלת סמיכה יג

לה "כעצת ההנהלה"

לשקול את הצעות לשליחות – רק אחרי

לה השלמת הסמיכה

מענה לאחד שרצה ללמוד באוניברסיטה:

לה

סמיכה בזמן הזה

לו (א) סמיכה איש מפי איש עד משה רבינו

לז (ב) נטילת רשות מהנשיא ומריש גלותא

לה (ג) נטילת רשות מרבו – להורות . . .

מ (ד) נטילת רשות מהבית דין להורות . .

מא (ה) סמיכה לרבנות ורב שנתמנה לקהלה

הדרכות ביחידויות אודות לימודי הסמיכה

כג

ההתעוררות בתשל"ו

כד "יורה יורה" ו"דין ידין"

האם לומדים פרי מגדים? הרי אומרים

לא שהייתה לו שייכות עם הבעש"ט

"להחיש ע"י כל זה קיום היעוד ואשיבה

לב שופטיך כבראשונה"

השתלמות השלוחים בלימוד וקבלת סמיכת

לב חכמים

לג הובטח ש"יגעת ומצאת"

לד לימוד מתוך מנוחת הנפש המירבית

לד כדאי ללמוד דיינות

לקט שיחות אגרות ומענות בקשר ללימוד לקבלת סמיכה "יורה יורה" ו"ידין ידין"

"מעורר שתלמידים וגם אברכים יקבלו סמיכה"

בהתוועדות כ"ד טבת תשי"ב עורר הרבי "שתלמידים וגם אברכים יקבלו סמיכה", ושבנוסף לקבלת סמיכה ירכשו ידיעות בריבוי סוגיות בש"ס ופוסקים" (שלשלת היחס – ראשי פרקים מתולדות בית רבינו, נשיאי חב"ד ונסיכי בית רבי, בהקדמת "היום יום").

קודם התחלת השיחה זו הוזכר כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות התלמידים שצריכים לקבל סמיכה, באמרו, שבדאי יתעסקו התלמידים בכך בשקידה ביותר, ופנה אל ראש הישיבה הרה"ג ר' ישראל יצחק פיעקארסקי, ואמר: "מסתמא תייגעו אותם (וועט איר זיי מאטערן)", אבל סוכ"ס תוציאו את הסמיכה, כוונתי רק שלא יהי זה בנקל, באופן ש"לא יגער".

"כאן המקום לעורר גם אודות התלמידים שצריכים ללימוד ע"מ לקבל "סמיכה" להוראה (כנזכר לעיל):

הבחורים שדיברו עמהם אודות לימוד להוראה [חלקם הנני רואה כאן, הנשארים אינני רואה, ובודאי ימסרו את הדברים גם אליהם] — הרי לא לדרשא קאתינא, אלא הכוונה היא בנוגע לפועל ממש;

וגם הבחורים שלא דיברו עמהם על כך, אבל הם ראויים ומוכשרים לזה — יקבלו את הדבר על עצמם, ובפועל ממש, מתחיל מלילה זה או מחר בבוקר, ייגשו אל העבודה ("צוטרעטן צו דער ארבעט") — בהתאם לסדרי הישיבה ושאר הלימודים שמחוייבים בהם (הן לימודים בחסידות והן לימודים בנגלה) — וישלימו הלימוד להוראה עד לחג הפסח, ועכ"פ לא יאחר מחג השבועות.

ועד"ז בנוגע להבעה"ב הראויים לכך — ה"ז דבר נכון ביותר שגם הם יהיו בקיאים בהוראה, ותבוא עליהם ברכה.

מנהג בית הרב לקבל סמיכה קודם החתונה — הוראה לרבים

שמעתי פעם מכ"ק מו"ח אדמו"ר, שמנהג בית הרב הי' לקבל סמיכה להוראה קודם החתונה, וכך נהג גם הוא בעצמו:

נישואי כ"ק מו"ח אדמו"ר התקיימו בהיותו בן שבע עשרה שנה, ולפני זה, למד במיוחד עבור הוראה. — לפני תקופה זו, למד בתור לימוד התורה סתם (ולא בשביל הוראה וכיו"ב), אבל קודם החתונה רצה כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שיקבל סמיכה, ואכן קיבל אז סמיכה אצל כמה רבנים.

— (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך ואמר:) כנראה, שהרבנים ייגעו אותו קשות ("זיי האבן אים גוט געמאטערט"), וכשנוכחו לדעת שאכן ראוי הוא לכך, "ער האט דאס כשר פארדינט", לא באופן של "נהמא דכיסופא", אלא ע"י יגיעה ("יגעט"), נתנו לו הסמיכה...

ואף שהמדובר הוא בנוגע להנהגה של בית הרב, מ"מ, כיון שכ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר וגילה את הדבר,

— כבר אמרתי פעם, שכאשר כ"ק מו"ח אדמו"ר הי' מספר לי סיפור, כבר ידע מלכתחילה שאפרסם אותו, "פריער מיט א טאג שפעטער מיט א טאג", אם בעל פה, או בכתב, או בדפוס, אבל זאת ידע, שהדבר לא יישאר בגדר סוד;

אלא שבזה גופא היו חילוקים: היו ענינים כאלה — שציוה עלי להעלימם לעצמי ("באהאלטן פאר זיך"), ואזי הייתי צריך לבקש ולפעול ("אויסבעטן") רשיון על פירסום הדבר; אבל היו גם ענינים שמלכתחילה לא הטיל עליהם "הגבלות" —

מובן, שמנהג זה הוא הוראה לרבים — שצריכים לקבל סמיכה להוראה קודם החתונה.

רב בתוך הבית

וטעם הדבר — כיון שלעתים תכופות מתעוררות בבית שאלות שונות בהלכה, ואי אפשר ללכת לעתים קרובות כל כך לשאול את הרב ("מ'קען דאך ניט לויפן יעדן פאַר מינוט צו א רב"), ולכך צריך להיות רב בתוך הבית.

ובהתאם לכך יש לעורר — שכדאי ונכון ביותר שכאו"א הרוצה לבנות "בנין עדי עד" (ועד"ז אברכים ובעה"ב שלאחרי החתונה) — יוציא תחילה סמיכה להוראה. ובודאי יש ביכלתו של כאו"א לקבל סמיכה — לכל הפחות כפי הסדר הנהוג בזמננו זה:

התוועדות כ"ד טבת ה'תשי"ב

בזמנים שעברו ידעו שכדי לקבל סמיכה לרבנות — הרי לכל לראש "דארף מען גוט קענען לערנען", ולאחרי זה יש לדעת כדבעי טור ושולחן ערוך, כל חלקיהם, או לכל הפחות שני חלקים — יורה דעה ואבן העזר;

ואילו בזמננו זה נעשה הסדר, שמתחילים בלימוד קיצור שו"ע, ולאח"ז מוסיפים ולומדים פי" הבאר-היטב, ולאח"ז מוסיפים ולומדים שו"ע עם פירושי הט"ז והש"ך, ולאחרי זה אם זמנו פנוי — מוסיפים ולומדים טור וב"י, וגם זה — רק קטעים קטעים.

ובכן, כוונתי לקבל סמיכה לכל הפחות באופן כזה — כדי לדעת את המעשה אשר יעשון, אשר לשם כך צריכה להיות ידיעה בשו"ע אורח חיים ויורה דעה, וגם איזו ידיעה בענינים דאבן העזר, אבל, לכל לראש ולכל הפחות — אר"ח ויר"ד, שמוכרח הוא באם רוצים לדעת את המעשה אשר יעשון, ולא להכשל ח"ו בכו"כ הלכות, כמו הלכות שבת (כמ"ש רבינו הזקן באגרת הקודש) וכיו"ב.

לימוד ההלכות כדבעי

ויש להדגיש, שלא נוגע כ"כ קבלת התעודה ("די פאפירל") בצירוף חתימה המעידה על קבלת הסמיכה, כי אם, היכולת לקבל תעודה כזו, ומאחר שראוי לכך, התעודה עצמה כבר אינה מעכבת, ובלשון חז"ל "הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו".

אלא שבנוגע להבחורים דורשים בפירוש שיקבלו גם את התעודה, שכן, עיי"ז יוכלו לדעת שמילאו את תפקידם (ללימוד כל הלכות המתאימות) בפועל. ומה טוב שישלחום להבחן אצל מישהו ש"מחמיר" בנתינת הסמיכה, שאז יתברר שמילאו את תפקידם (בלימוד ההלכות) כדבעי.

ויש לקשר גם ענין זה עם יום ההילולא כ"ד טבת:

מעניני העיקריים של בעל ההילולא ובעל השמחה הי' חיבור השולחן-ערוך, כידוע שבבוא רבינו הזקן למעזריטש נמסר לו התפקיד של חיבור השו"ע לרבים — לא רק בשביל חסידים אלא גם עבור כלל ישראל [ביחד עם יסוד ופירסום של תורת חסידות חב"ד לכלל ישראל].

ומזה מובן, שכאשר מקבלים החלטות טובות בכל האמור ביום ההילולא — ישנו סיוע מיוחד לקיים את ההחלטה בפועל, ושתהי' הצלחה בזמן, הצלחה ברוחניות, והצלחה בגשמיות".

לקט שיחות ומענות בקשר ללימוד הסמיכה

ה

* הנהגת בית הרב איז, אז פאר דער חתונה לערנט מען אויף (און-נעמען) סמיכה אויף הוראה, הגם ס'איז הנהגת בית הרב, אבער ווי גאזאגט שוין כמה פעמים אז אלע מנהגים שנחפרסמו זיינען שייך צו אלעמען.

דער טעם אויף דעם אין פשוט איז, ווייל אין א שטוב מאכט זיך דאך פארשידענע שאלות, און ניס אלע מאל קען מען גיין צום רב פרעגן, דארף מען זען עס זאל זיין א רב אין שטוב. במילא איז סיי די בחורים, סיי די יונגע לייט, וואס זיינען שוין נאך די חתונה, זאלן זען ארויסנעמען סמיכה. באמת האט געדארפט זיין, אז פריער האט מען געדארפט קענען גוט לערנען.

כ"ק מו"ח אדמו"ר האט חתונה געהאט צו זיבעצן יאר, ער האט שוין דאך געקענט גוט לערנען, און דער וואס האט אים מסמיך געווען האט אים גוט געמאטערט מיט דער סמיכה, נאר צום סוף האט ער אים געגעבן, און ער האט דאס כשר פארדינט, ס'איז ניט געווען נהמא דכסופא -

אבער לכה"פ לערנען שו"ע מיט באה"ס, דערנאך שו"ך און ט"ז דער נאך קטעים טור ובית יוסף.

עס איז ניט נוגע די פאפירן, עס איז נוגע אז מ'זאל טאקע וויסן די דינים, יו"ד, אביסל אבע"ז און או"ח ובפרט הלכות שבת.

בא די בחורים מטנט מען טאקע זיי זאלן נעמען סמיכה, און די מסמכים זאלן זיין מהמירים, בכדי ס'זאל וויסן אז זיי האבן טאקע אויסגעלערנט די דינים.

* ראה בלקו"ש ח"א, ע' 52 ואילך, באריכות. אזוי

-טז-

אזוי ווי אויף דעם ענין פון לימוד החסידות, איז כ"ד טבת א זמן מסוגל צו, דעם, אזוי איז אויך צו דער ענין פון סמיכה, איז כ"ד טבת א זמן מסוגל צו מאכן א ההחלה, ווארום דעם אלטען רבי'נס ענין איז דאך אויך גליא דחורה, ובפרט ענינים פון הלכות, איז א ודאי נוגע צו כ"ד טבת, ווארום זער אלטער רבי האט דאך געמאכט א שו"ע פאר כלל ישראל והלכה כמותו ובמילא איז אין ביידע ענינים סיי דער ענין פון לימוד החסידות סיי דער ענין פון לערנען די הלכות אז מען וועט מאכן א התחלה אין דער אלטען רבי'נס הילולא וועט זאס זיין בהצלחה.

(משיחה כ"ד טבת תשי"ב)

שילוב לימודי הסמיכה לצד לימוד גפ"ת

מספר חודשים אחרי שיחה זו, באגרת הנושאת את התאריך י"א אייר תשי"ב, כותב הרבי למשפיע ומנהל ישיבת תומכי תמימים בברינאו הרב ניסן נמנוב ע"ה:

"נהייתי מהודעתו ע"ד סדר הלימודים, ובפרט מזה שגם אלו הלומדים הוראה היינו יו"ד, הנהיג עתה שילמדו עכ"פ איזה שעות ביום גפ"ת . . .".

בשנה שאח"כ, במכתב מאדר"ח טבת תשי"ג, מונה הרבי שני תנאים מתי ניתן להסתפק בלימוד של שעתיים גפ"ת ביום, עקב לימודי ה"סמיכה", ומחדד את הצורך בידיעה יסודית בסוגיות בש"ס גפ"ת לשם קבלת הסמיכה:

"מה שכותב ע"ד לימוד יורה דעה בהישיבה, הנה כנראה ממכתבו נכנס זה בתור לימוד חיובי לכל הנכנסים בהכתה הגדולה והם לומדים — כלשון מכתבו — בעיקר יו"ד, רק שתי שעות בגפ"ת,

והנה אם כולם מועמדים להיות רבנים, וכבר יש להם ידיעה יסודית בגפ"ת, אולי נכון סדר זה, אבל אם אחד משני התנאים חסר, אפשר כדאי להגדיל מספר שעות לימוד בגפ"ת, אלא שבש"ס גופא יכולים לבחור באלו המסכתות שיש להם יותר קישור עם הלכה למעשה, אף שמובן שנחוצה ידיעה בהמסכ' הנלמדות בשאר הישיבות.

. . בשאלתו בענין לימוד שו"ע יו"ד, הנה כבר כתבתי בכללות לעיל, ויש להוסיף בזה אשר לקבלת סמיכה צריך שתהי' ג"כ ידיעה עכ"פ באיזה סוגיות בש"ס נוסף על ידיעה למיגרס בכמה ענינים שבש"ס, ובענין לימוד שו"ע יו"ד גופא, הנה בטח ידוע לו שמפני קוצר הזמן דלימוד התלמידים בערך הזמן שהיו לומדים לפנים, הנה אין מקדישים כ"כ זמן לדיוקים בפרי מגדים וכיו"ב...".

דברים ברוח דומה כותב הרבי להרב שלמה חיים קסלמן ע"ה, משפיע ישיבת תומכי תמימים המרכזית באה"ק, במכתב מ"ב סיון תשי"ב:

"מה החליטו בענין לימוד פוסק ובכלל לימוד להוראה או לאומנות שו"ב, ולכאורה כנראה בהרשימה הנה היותר קשיש הוא בהכיתה שלהם בגיל כ"א, ורובם הם בני כ' שנה, וא"כ מהו החפזון בלימוד להוראה טרם למדו איזה שנים גפ"ת, ואולי לפי התנאים באה"ק ת"ו מוכרח הדבר, ובטח יודיע נוספות בזה".

סמיכה — בעלות על מציאות העולם בכח התורה

כמחצית השנה אחרי הפעם הראשונה בה יצא הרבי בהתעוררות זו, שב הרבי לעסוק בהוראה החדשה. בהתועדות י"ג תמוז תשי"ב הגדיר הרבי את המהות הפנימית של

קבלת סמיכה להוראה: בעלות על מציאות העולם בכח התורה שהיא הבעה"ב על העולם. חידודה של הגדרה זו מביא לתנאים נוספים שנדרשים ממקבל הסמיכה:

"בהמשך להמדובר לעיל אודות החידוש דמתן-תורה, שנעשה קשר וחיבור בין התורה והעולם, שהתורה היא בעה"ב על מציאות העולם — יש לעורר ע"ד קבלת סמיכה להוראה.

ובהקדמה — שבעלות התורה על מציאות העולם נעשית ע"י פסק הלכה, שבכחה לפעול שינוי במציאות העולם. וזוהי גם השייכות דהלכות התורה לשם הוי' — כפי שמצינו בדוד ו"הוי' עמו שהלכה כמותו": מהחילוקים בין שם הוי' ושם אלקים — ש"אלקים" הוא בגימטריא "הטבע", ואילו "הוי'" הוא מלשון "הי' הוה ויהי' כאחד", שלמעלה מהטבע. וזוהי השייכות דהלכה לשם הוי', כי, הכח לשנות מציאות העולם שתהי' בהתאם לפסק ההלכה, מבלי להתחשב עם מציאות העולם ע"פ טבע, נמשך רק משם הוי' שלמעלה מהטבע.

וזהו גם דיוק לשון חז"ל "דיין שדן דין אמת לאמיתו" — כמדובר לעיל (בהאמרה²) שדוקא שם הוי' (שם העצם) הוא "אמת לאמיתו" (משא"כ שם אלקים שהוא "אמת", אבל לא "אמת לאמיתו"), וכיון שהלכה קשורה עם שם הוי', לכן דייקו חז"ל בלשונם ואמרו "דיין שדן דין אמת לאמיתו".

ומזה מובן מעלתו של המוסמך להוראה — שיש לו כח מיוחד של בעלות על מציאות העולם (כח שניתן מהקב"ה למשה רבינו, וממנו נמסר דור אחר דור עד לדורנו זה). ואף שעיקר ענין הסמיכה — לפסוק בדיני נפשות ודיני קנסות — אינו שייך בזמן הזה, מ"מ, גם עתה יש לו להמוסמך כח מיוחד כו'.

"יראת הוי' היא אוצרו" ועל ידי זה "הוי' עימו שהלכה כמותו"

אמנם, כדי שהמוסמך להוראה יוכל להיות בעה"ב על מציאות העולם ע"י פסקי הלכות — לא מספיקה ידיעת ההלכות בלבד, אלא צריך להיות אצלו יראת שמים:

איתא בגמרא עה"פ "והי' אמונת עתיך גו' יראת הוי' היא אוצרו" — שגם לאחר הלימוד בכל סדרי הש"ס (המרומזים בפסוק "אמונת עתיך וגו'") צריך להיות "יראת ה' היא אוצרו" (הוא עיקר החשוב בעיניו) — "יראת הוי'" דייקא, כאמור, שהענין דפסקי הלכות קשור עם שם הוי' דוקא. ועד כדי כך נוגע ומוכרח ענין זה — ש"אי יראת ה' היא אוצרו אין, אי לא לא,

ב. ד"ה נתת ליראך וגו' שנאמר בהתוועדות זו.

משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חיטין לעליי, הלך והעלה לו, א"ל עירבת לי בהן קב חומטין (ארץ מלחה ומשמרת את הפירות מלהתליע), א"ל לאו, א"ל מוטב אם לא העליתה".

וזוהו הטעם ש"דואג ואחיתופל (שהיו גדולים בידיעת התורה, ואעפ"כ) . . לא הוה סלקא להו שמעתא אליבא דהלכתא" ("שלא זכו לקבוע הלכה כמותן") — משום "שלא הי' להם יראה כלל".

והענין דיראת ה' נפעל (בעיקר) ע"י לימוד פנימיות התורה דוקא, שהיא כמשל ה"קב חומטין" שמשמר את התבואה, ודוגמתו בלימוד התורה, שע"י פנימיות התורה נעשה "יראת הוי' היא אוצרו", ועי"ז זוכה שלימודו יהי באופן ד"הוי' עמו שהלכה כמותו".

זאת ועוד:

כיון שהתכלית של הסמיכה להוראה ופסקי הלכות היא בעלות על העולם, צריך המוסמך להיות שייך ומעורה בעניני העולם, כלומר, לא להיות מובדל מהעולם, אלא להיות בתוך העולם ("זיין אין וועלט"), ולהעלות את הטבע עצמו לדרגא שלמעלה מהטבע.

וע"ד שמצינו בגמרא "אמר רב, שמונה עשר חדשים גדלתי אצל רועה בהמה לידע איזה מום קבוע ואיזה מום עובר".

ונקודת הענין — שפעולת הלכות התורה היא שמציאות העולם תהי' ע"פ תורה, ובלשון הידוע "לעשות לו ית' דירה בתחתונים".

ועל של פועל באתי — בקשר להבחורים שעומדים לקבל סמיכה להוראה:

נוסף לכך שלכל לראש תובעים מהם לידע היטב את הדינים (ולא להסתפק עם קבלת "תעודת הסמיכה" בלבד...) — עליהם לידע שסמיכה להוראה ענינה שהמוסמך נעשה בעה"ב על מציאות העולם, ובמילא תובעים מהם ב' ענינים הנ"ל.

וכדי ליישם את הדברים בפועל ממש — צריך להיות אצלם:

(א) לימוד פנימיות התורה, תורת החסידות — שע"י נעשה הענין ד"יראת הוי' היא אוצרו", ועד שמגיע לידי ידיעה והכרה שכל מציאות העולם אינה אלא חיות האלקי שמהווה ומחי' אותה, כך, שבכחו וביכלתו לצאת מהגבלות העולם (טבע) ולהגיע לשם הוי' שלמעלה מהטבע.

(ב) כיון שמטרת הסמיכה להוראה היא שיוכלו לפסוק הלכות בחיי היום-יום, הקשורים בנושאים שונים בעניני העולם — אין להסתפק בלימוד המוכרח לבחינה עבור קבלת תעודת הסמיכה, כמה סימנים בשו"ע יורה-דעה עם ש"ך וט"ז, פרי מגדים ועוד אחרונים, אלא בהכרח שתהי' להם גם

ידיעה כללית בכללות התורה, בדרך מקיף עכ"פ, כך, שכאשר מתעוררות שאלות בנושאים שונים, לא יהי' המוסמך "זר" אליהם.

— פעם הגיע אברך אל הרגצ'ובי כדי לקבל סמיכה, ובמקום לבחון אותו ביורה-דעה, כרגיל, הפתיעו הרגצ'ובי — (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך ואמר:): הרגצ'ובי בכלל לא הי' כמו רובא דעלמא... — באמרו, שילמוד תחלה הלכות קריאת התורה... ולאח"ז יתן לו סמיכה! במענה לתמיהתו של האברך על כך שאינו מוצא לנכון לבחנו ביורה-דעה, אלא מורה לו ללמוד הלכות קרה"ת — אמר לו הרגצ'ובי: בכלל רואה אני שהנך ירא-שמים, ובמילא, כשתבוא לידך שאלה ביורה-דעה ולא תדע להשיב, בודאי תאמר להשואל להמתין עד שתעיין בפסק ההלכה, או שתשאל אצל מישהו אחר (ואם יהי' צורך בדבר תכתוב לרבנים גדולים). אבל כשתתעורר שאלה באמצע קריאת התורה, למשל, בנוכחות הגבאי וכל הקהל — עלול הנך להשיב ללא ידיעת ההלכה לאמיתתה, כיון שזהו בזיון להס"ת שישאר מונח על שולחן-הקריאה עד שתגמור לעיין בדבר (ובודאי אי אפשר להשאיר את הס"ת עד שתכתוב לרבנים ותקבל את תשובתם...), ומה גם שזהו בזיון להרב... העצה היא איפוא — סיים הרגצ'ובי את דבריו — שתלמד תחלה הלכות קריאת התורה.

ענין זה נוגע גם, כמובן, לאלה שכבר קיבלו סמיכה להוראה:

אף ש"למזלם" ("צו זייער גליק") הצליחו לקבל תעודת הסמיכה לפני י"ב תמוז, שאז לא היו מוכרחים לקיים הוראות הנ"ל — הרי האמת היא שזהו לרוע מזלם ("צו זייער אומגליק")... שכן, כאשר חסרים הענינים הדרושים הנ"ל, מתעוררת שאלה על הסמיכה כולה!

ולכן, כל אלה שהוציאו סמיכה לא מכבר, וגם אלה שכבר הוציאו סמיכה לפני כו"כ שנים (גם אם הם כבר בעלי שיכה...), וכן כל אלה שעומדים להוציא סמיכה — ישתדלו לרכוש ידיעה כללית ומקפת עכ"פ בכל התורה כולה.

בין חמש לעשר סוגיות בש"ס בעיון ובין שלוש לחמש מסכתות למיגרס

ולכל הפחות — ללמוד בעיון מחמש עד עשר סוגיות בש"ס (ומה טוב — סוגיות במקומות שונים בש"ס ("פאנאנדערגעווארפענע סוגיות"), כך, שתהי' ידיעה רחבה ומקיפה יותר), וכן ללמוד למיגרס (גמרא עם פירוש רש"י, ולפעמים גם עם תוספות) משלש עד חמש מסכתות בש"ס. — (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך ואמר:): כמובן שאין הכוונה למסכתות קטנות, כמו מסכת גרים וכיו"ב.

ויש להוסיף ולהדגיש, שענין זה נוגע גם אל המסמיכים, שכן, כאשר הסמיכה אינה כדבעי, הרי האחריות שבדבר מוטלת על המסמיכים, ו"תלמיד

שגלה מגלין רבו עמו", ולכן יש להשתדל שתהיי הסמיכה כדבעי, כך שיוכל המסמיק לומר 'ראו גידולים שגידלתי'".

(שיחת יום א' פ' פינחס, י"ג תמוז ה'תשי"ב)

הטעם לקבלת הסמיכה קודם הנישואין

בשיחה שנאמרה בעת ה"קבלת פנים" של החתן הת' ר' משה פסח שי' גאלדמאן, בבדר"ח כסלו תשל"ג, ביאר הרבי באריכות עפ"י פנימיות העניינים את השייכות בין הסמיכה להוראה ובין הנישואין, שייכות שבשלה נהוג לקבל סמיכה קודם החתונה:

"כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר, שלפני נישואיו נצטווה מפי אביו הרבי (מוהרש"ב) נ"ע ללמוד ולקבל סמיכה להוראה (איסור והיתר). לפי המשתמע מסגנון הסיפור נצטווה גם הרבי (מוהרש"ב) נ"ע לפני נישואיו מפי אביו (הרבי מוהר"ש) לקבל סמיכה. באחד ממכתביו של הרבי מוהר"ש לבנו הרבי מוהרש"ב נ"ע מהתקופה ההיא הוא מתארהו בתואר: "בני הרב". מסיפור זה מובן שקיים יחס בין ההוראה לנישואין והיא מהווה הכשרה להם.

ענינה של ההוראה הוא פסק ההלכה — דין אמת לאמתו. כל הסברות והדעות השונות בתורה הן אמיתיות, וכלשון רז"ל: אלו ואלו דברי אלקים חיים. אבל יתרונו של ההלכות הוא שהן אינן אמת בלבד. הן — "אמת לאמתו". מעלתן היא שאינן רק "דברי אלקים חיים". אלא כמרז"ל והוי' עמו — שהלכה כמותו, שורש ההלכות הוא משם הוי'.

אדם שנון ומפולפל יכול, אמנם, להשכיל סברות טובות, דברי אלקים חיים, אלא שהן ארעיות ויש מקום לסברות אחרות המערערות אותן. פסק הלכה, לעומת זה הוא נצחי וקיים לעד.

על הדיין להיות מוכן להתקל בסברא הנוגדת את ההלכה, ולמרות זאת לפסוק בהתאם לפסק ההלכה. זה כוחה של הלכה, שאינה ניתנת לערעור, היא ענין קיים, אמת לאמתו.

וזו משמעות המשנה: למה מזכירין דברי יחיד — הרי אין הלכה כמותו? ומתרצת המשנה — לפי פירוש אחד — שלולא היתה נזכרת במשנה דעת היחיד, היה עלול להופיע מישוהו בסברא הנוגדת את ההלכה ולנסות לדחות על ידה את ההלכה. אך דברי היחיד, שהוזכרו במשנה באים להורות שכבר הועלתה סברא כזו ולמרות זאת אין ההלכה כמותה.

ולפי זה תתבהר השייכות של הוראה לנישואין, משום שהנישואין — ענינם כמו ההלכה: בנין נצחי, בנין עדי-עד.

'סמיכה' תורמת לנצחיות הבית

ביאור הנ"ל ביתר פירוט:

עניני וצרכי האדם חלוקים, באופן כללי, לשלשה סוגים: מזון; לבוש ובית. יתרונו של הבית הוא בתמידותו. בכמה מקומות מבואר השוני בין לבוש לבית, שהלבוש הוא תשמיש זמני. יתכן אמנם מלבוש טוב, אך הוא לשעתו בלבד, לעומתו הבית הוא תשמיש תמידי, וכביטוי השגור — בנין עדי-עד.

היות וכל עניני העולם — מופיעים בתורה ומקור מציאותם הוא בתורה, הרי "אסתכל באורייתא וברא עלמא", משתקפים גם בתורה בחינות הלבוש והבית.

הסברות הן בדוגמת לבושים, הן טובות ומועילות לשעתן ופועלות הפעולה רצויה, גם על ידן מתקיימת מצוות תלמוד תורה, ויתר על כן: רק כך הוא סדר הלימוד, אלא שהן עלולות להסתר אחר כך. מאידך פסקי הלכות הם כענין הבית — דבר תמידי.

ולפי זה יובן ביתר בירור הצד השווה שבין נישואין, בנין בית בישראל, לסמיכות הוראה: שניהם הם כענין הבית.

המשותף שבין נישואין להוראה — כשם שהוא באורח כללי, כן הוא מתבטא בפרטי עניניהם, כדלהלן:

ההוראה תלויה בגיל של ארבעים שנה, על יסוד מאמר רז"ל לא קאים אינש אדעתא דרבי' עד ארבעין שנין.

בתופעה דומה אנו נתקלים בנישואי יצחק ורבקה — הנישואין הראשונים המסופרים בתורה — ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה.

זה תוכן הנאמר במדרש ומובא ברש"י, שלפני נישואי יצחק, כתב לו אביו שטר דייתיקי ומסר לו כל נכסיו.

ואפשר להסביר זאת בענין של "קאי אדעתא דרביה": יצחק קלט בנפשו את כל עניני אברהם רבו ועם היותו "קאי אדעתא דרביה" — באו הנישואין.

ועל פי האמור יש להסביר את טעם המנהג של השתדלות לקבלת סמיכות להוראה לפני הנישואין —

כי כשם שהתהוות העולם בכלל היא באמצעות התורה כמאמר "אסתכל באורייתא וברא עלמא" כן עולמו הפרטי של כל אחד מתהווה על ידי ההסתכלות בתורה כנ"ל — ומשום כך נהוג שהחתן עולה לתורה לפני נישואיו —

ולכן העומד להקים בית בישראל, ב"עולם". עליו להקדים בנין בית בתורה והיינו — ההוראה, ועל ידי הקמתו בית בתורה, הוא בונה ומקים את ביתו ב"עולם" — בנין עדי עד, בדור ישרים יבורך".

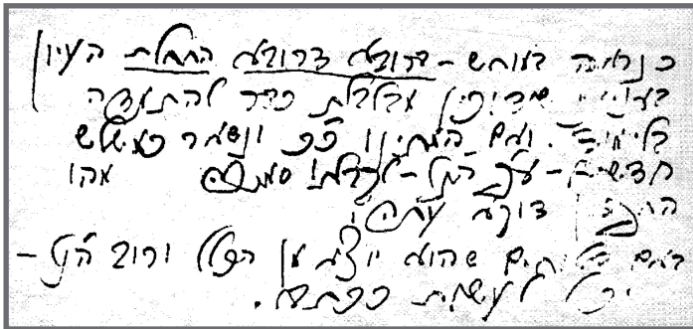
(משיחת יום ד' פרשת תולדות, בדרי"ח כסלו תשי"ג - לקו"ש ח"א שיחה לפ' תולדות)

שלא להתחיל בשידוכין קרוב לסיום הסמיכה

מענה לשאלת אב אודות בנו שהגיע לעונת שידוכין ועמד לפני סיום לימודי הסמיכה, האם להתחיל בהשתדלות על דבר שידוך עבורו מיד בלא המתנה עד קבלת הסמיכה "היות כי בלאו הכי לפי סדר העולם ענין השידוך ממשיך איזה חדשים".

כנראה במוחש ברובא דרובא התחלת העיון בעניני שידוכין מבלבלת כבר להתמדה בלימוד ואם המתינו כ"כ ונשאר כמשלש חדשים — ע"פ הנ"ל — לקבלתו סמיכה מהו החפזון דוקא עתה.

באם בטוחים שהוא יוצא מן הכלל ורוב הנ"ל — יכול לעשות ככתבו

לימוד הלכות טריפות במסגרת הסמיכה

כ"ו מרחשון תשי"ד נכנס ליחידות אחד התמימים ובפתק שהגיש כתב שהוא קיבל סמיכה אבל עדיין לא נבחן על הלכות טריפות. בתגובה אמר הרב²:

"איזה סדר זה לקחת סמיכה בלי טריפות? מה הנך ממחר לקחת התעודה, ומה תעשה עם זה? אינני רוצה לבטל הענין של לקחת סמיכה בלי טריפות, אבל לא ידעתי שבישיבה עושים כזה דבר".

ג. שיחת קודש תשי"ד ע' תכא.

ההוראה מאי הצלחה בבחינה

במכתב מ' תמוז תשי"ד מביאר הרבי במענה לשאלת הנמען מהי משמעות המאורע שניגש לבחינה אותה לא צלח ונאמר לו שניתנת לו אפשרות למבחן חוזר בחודש מרחשון:

"במענה על מכתבו מער"ח תמוז בו שואל פירוש המאורע אשר הוא וחברו עמדו לבחינה לקבלת משרת רב וחברו הצליח בזה אבל לא הוא ואשר אמרו לו שיוכל להבחן עוד הפעם בסוף חודש מרחשון.

הנה אין אתנו יודע עד מה דבר ברור בכוונת השגחה העליונה, אבל יש סברא לאמר שכיון א' אשר כל ענינים דקדושה הנה ככל מה שיהי' המצב בהווה טוב יש מקום לשפרו ולהיטיבו עוד יותר, כי קדושה ה"ה אין סוף, ב' כיון שבלימוד התורה צ"ל יראת ה' היא אוצרו וכן בקיום המצות הרי כלשון רבנו הזקן בעל התניא (פוסק בנסתר דתורה) ובעל השולחן ערוך (פוסק בנגלה דתורה) בספרו תניא קדישא ריש פרק מ"א הרי ראשית העבודה ועיקרה ושרשה היא היראה, וביחוד למי שרוצה להיות רב ומנהיג קהלה קדישא הרי זהו הוראה שעליו להקדיש שימת לב מיוחדת להגדיל עוד יותר מדת היראת שמים, וכמבואר בתניא קדישא כמה מדריגות בזה ביאור היטב. ויעויין ג"כ בזה בזהר הק' חלק א' י"ג סוף ע"ב.

ובזה מובן ג"כ מה שדחו הבחינות לאחר חדש תשרי הוא חדש היראה, והדרך המביאה ליראת השם מבואר בתניא ובתורת החסידות בכלל בכמה מקומות ובודאי יתדבר בזה עם הרה"ג והרה"ח כו' וכו'... והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל הנ"ל.

בברכה".

בודאי ישנם אברכים ובחורים מבוגרים המוכשרים לקבלת סמיכה

במכתב מכ"ט מרחשון תשט"ו אל "הנהלת אגודת חב"ד באה"ק ת"י" מעוררם הרבי לערוך רשימה בתוככי אנ"ש של הראויים לכהן במשרת רבנות באה"ק ובאם המספר מועט — למלאותו בהקדם ע"י אלו שראויים לקבל סמיכה:

"... בכלל צריך הי' לעשות רשימה בתוככי אנ"ש, לדעת מי הם הראויים לקבל משרת רבנות באה"ק ת"ו, ואם מועט מספרם ביותר — הרי צריך למלאות החסרון בהקדם.

ובודאי ישנם מאברכים או גם מהבחורים הקשישים כאלו הראויים לאותה איצטלא, או שיכולים לקבל סמיכות ושימוש (פראקטיקא) במשך זמן לא ארוך. ובזמננו זה הרי צריך להבטיח (באזורענען) כל ענין וענין בעוד מועד".

ובהמשך לזה כתב אליהם הרבי שוב בענין זה כחודשיים אח"כ ב' שבט תשט"ו:

"מאשר הנני קבלת מכתבם מח"י טבת עם המוסגר בו. ובטח בינתים נתקבל גם מכתבי הקודם. ובמה שכותבים בו . . ע"ד סמיכות, שישנם מוכשרים אלא שאין הענין נוגע לפועל מפני שנמצא בידי מפלגה. הנה לפלא שלא נודע להם שבאה"ק ת"ו מכהנים במשרות-רבנים כאלה שאין להם שייכות למפלגת מזרחי או הפוהמ"ז [=הפועל המזרחי] וכיו"ב ובפרט בהמשרות אשר לא בעיירות גדולות. ואע"פ שהעבודה צריכה להתרכז בבנין בתי כנסיות וכפרים חב"דים וכדומה, הנה אינני מבין מה כוונתם בזה — אם באמת זוהי דעתם, שעד שיבנה עוד כפר אחד אין לעשות ולקוות שיהי' עוד רב חב"די אחד או עכ"פ בית כנסת חבד"י. הנה, מובן, שעל הנחה כזו אין בפי מה להשיב. ואם אין סברתם כך, אלא מפני יופי מליצה וכיו"ב — הנה מובן שגם אז אין כדאי לבוא בתשובה על זה. ומטובם לעיין מזמן לזמן בירחון קול תורה, ששם נדפסים שמות הרבנים החדשים המאשרים רשמית.

ונסף על אלו — ישנם כמה כאלה המנהיגים בפועל אף שלא נתאשרו עדיין . . ."

להקפיד ששילוב לימודי הסמיכה בישיבה לא ימעיט בשמה הטוב

באגרת ל"הנהלת ישיבת תומכי תמימים אשר בלוד" מ"ב אייר תשט"ו נכתב¹:

"מזכירים במכתבם אודות לימוד הלכות שו"ב ויו"ד, ובטח הכוונה ג"כ לאומנות השו"ב לאחר כך ולימוד היורה דעה בכלל. ומובן אשר, בכלל נכון הדבר ובפרט בשביל התלמידים הספרדים (ומובן שיש להביא בחשבון הדינים שבהם מחולקים מהשו"ב האשכנזים), אבל ביחד עם זה יש להנהיג באופן שלא יומעט עי"ז שם הישיבה ומהותה בלימוד התורה בעמקות וד"ל".

קבלת כח התורה להבדיל בין המותר לאסור וקשור בידי הקליפות

ביאור נוסף במהותה של הסמיכה בפנימיות העניינים מבואר במכתב פרטי הנושא את התאריך כ"א מר-חשוון תשט"ז:

"במענה על מכתבו, בו כותב אשר הנהו מתעתד אי"ה לקבל סמיכה. הנה יה"ר אשר יתבונן אליבא דנפשי' בהענין של סמיכה שהאדם מקבל כח התורה להורות ולהבדיל בין האסור והמותר, אסור וקשור בידי הקליפות שאין לזה עלי' עד עת קץ, והיתר ומותר שיוכל לעלות על ידי עבודת

ד. על האגרת חתום המזכיר אך מכל מקום מהתוכן והסגנון נראה שהוכתבה ע"י הרבי — עפ"י הערת המו"ל באג"ק כרך יא אגרת ג'תעא.

האדם וכמבואר בתניא, אשר התכוננות זו תעמידהו על הדרך הישר לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא ולדון דין אמת לאמיתו, וכבר ידוע פסק המשנה היאך הדרך לבוא לזה שיראת השי"ת צ"ל קודמת לחכמתו, שאז דוקא חכמתו מתקיימת.

בודאי יש לו קביעות עתים בלימוד תורת החסידות המאור שבתורה שהיא מאירה גם את לימוד הנגלה שיהי' בנקל יותר לכוון ולכוונת נותן התורה".

משמעותה של קבלת הסמיכה בהתאם לאופיה של ישיבת תומכי תמימים

במכתב "למשתתפים במסיבת חג הסמיכה" בישיבת תות"ל מונטריאול מט"ז כסלו תשט"ז, מבאר הרבי את משמעותה של ההסמכה לדבנות בהתאם ובהשוואה ליעודה של ישיבת תומכי תמימים כבית היוצר של 'נרות להאיר':

למשתתפים במסיבת חג הסמיכה
בישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש מונטריאול
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

לטכס חג הסמיכה, ביום י"ט כסלו הבע"ל, שולח הנני את איחולי וברכתי לראשי — ומנהלי הישיבה, התלמידים המוסמכים וכל האורחים והמשתתפים בשמחה של תורה.

חגיגת-התורה הזו בישיבת ליובאוויטש, בנוסף לעצם הענין, היא מאורע בעל משמעות מרחיקת-לכת ושמחה כפולה, כאשר לוקחים בחשבון את האופי המיוחד של הישיבה והמחונכים שלה.

שכן, אם בשנים עברו היתה המטרה העיקרית של ישיבה להחדיר בתלמידים את הידיעות העמוקות בתורה הק', ללא צורך לדאוג אודות השפעת הסביבה, הרי בזמן הנוכחי התפקיד העיקרי של ישיבה הוא לחנך לא רק למדנים, אלא דווקא למדנים יראי-שמים. הכוונה והשיטה של ישיבה של ליובאוויטש היא יתירה מזו: לחנך לא רק למדנים יראי-שמים בעלי מידות טובות ושומרי תורה ומצוות בהידור, אלא גם לנטוע בתלמידים את רגש האחריות כלפי הזולת, חדור ברגש של אהבת-ישראל ומסירות נפש. לכן התלמידים והמחונכים של ישיבת ליובאוויטש הם "נרות להאיר", המפיצים את אור התורה ומצוות ומדות טובות ומנהגים טובים בכל מקום וסביבה שההשגחה העליונה מובילה אותם.

הכל הרי הוא בהשגחה פרטית; כך גם זה שחג הסמיכה מתקיים ביום

הבהיר י"ט כסלו, חג הגאולה של כ"ק רבנו הזקן, בעל התניא והשולחן ערוך. ביום זה השתחרר רבנו הזקן מהקיסרונים על כך שמסר נפשו בפועל ממש כדי להפיץ לא רק את המעיינות של התורה אלא גם של הנהגה טובה, שלשם כך הנהיג תקנות רבות, והפיץ אותן אפילו בין אלו שנמצאים עדיין ב"חוצה". בטח תקבל רוח זו ביטוי במוסמכים ובמשתתפים בחג הסמיכה, ובאור תורת החסידות ומנהגי החסידים יפיצו את השפעתם בסביבתם, כל אחד סביבו, הן על הקרובים והן על אלו העומדים לעת-עתה מרחוק, כדי לקרבם לאבינו שבשמים.

זכות תלמוד תורה ביראת שמים וזכות רבותינו הק' זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע תעמוד לכל אחד ואחד להמשיך ברכה והצלחה לו ולב"ב שיחיו במה שנחוץ להם בגשמיות וברוחניות.

בברכת חג הגאולה, אשר אור וחיות נפשנו ניתן לנו".

בנוסף למכתב זה, היה הרבי מעורב גם בפרטי מסיבת חג הסמיכה. כך למרות שמארגני האירוע תכננו שאת הנאום המרכזי ישא אחד מחשובי רבני ארצות הברית, בפועל שלח הרבי הרב שלמה זלמן העכט ע"ה להיות שלוחו בהאירוע ולישא נאום זה". כך גם לאחר האירוע כתב הרבי במכתב מכ"ז כסלו תשט"ז לרב מנחם זאב גרינגלאס ע"ה בענין חג הסמיכה כשמביע את תמיהתו על שלא דיווח ע"ד אופן חג הסמיכה. בין הדברים אף מזכיר הרבי שהורה בכתב להרב העכט לנסוע להשתתף בחגיגה!

להמשיך בלימודי הסמיכה לשם כהונה כרב מבלי להתחשב בספק האם ראוי לכך

במכתב מ' אדר ראשון תשי"ז מעודד הרבי את הנמען להמשיך בלימודי הסמיכה כך שיוכל לשימש בהמשך כרב וזאת מבלי לחשוש לטענת "מי אני ומה אני"

"במענה על מכתבו מיום הראשון, בו כותב ראשי פרקים מדברי ימי חייו, ומסיים בשאלה לחוות דעתי בהנוגע להסתדרותו בעתיד.

ומשתי האפשרויות אודותן כותב, הנה כיון שלמד כמה זמן בישיבה ובוזה גם משך זמן לימוד ע"מ לקבל היתר הוראה, מהנכון שימשיך בלימוד זה עכ"פ עד שיקבל סמיכה, ובמה שמסתפק אם היכולת בידו להיות רב וכו', הנה כיון שמספר הקהלות הצריכים לרבנים יראי שמים הולך וגדול — גם החלש יאמר גבור אני וגו', ובפרט שקרוב לומר אשר החששות שלו בכשרונותיו בהנ"ל אינן מבוססות, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, שאם

ה. מפי הרב ניסן שי' מאנגעל (שהי' אחד מהמוסמכים).
ו. אג"ק כרך כ"א (מילואים) אגרת ח'פ

נצרך לאיזה השלמה להשפעה על הזולת וכיו"ב בכדי להצליח במשרת רב וכו' גם זה יבוא . . .".

התועלת בלימוד הסמיכה גם ללא כהונה כרב רשמי בעתיד

באגרת הנושאת את התאריך י"ג ניסן תשי"ז מאיר הרבי צדדים נוספים בלימודי הסמיכה, מעבר למובן הפשוט של סלילת הדרך לשרת בקודש במשרת רב:

"במענה על מכתבו מכ"ט אדר שני, בו כותב סברות פרטית הסתדרותו לעתיד,

ופלא שאינו מזכיר הענין בהסתדרות שהוא צריך להיות היותר קרוב, היינו שילמוד בישיבת תו"ת לכה"פ עוד שנה ושנתיים, והלא על מנת זה עלה לאה"ק ת"ו והצלחתו בזה תלוי רק ברצונו, כי היכולת ניתנה לו, ומובן שיכול להיות גם לימוד הקשור עם מטרה מסוימת היינו קבלת סמיכה וכיו"ב, ואין זה קשור עם החלטה דוקא לשרת בקדש בתור רב עמלק"פ אלא בכדי לחזק ההכרה שמצליח בלימודו עושה חיל בו ושיוכל להשפיע בסביבתו העתידה הנהגה מתאימה להוראת תורתנו תורת חיים, ולאחרי שיגמור לימודו האמור בהצלחה, אז יש להתענין ע"ד הסתדרות בכפר חב"ד או בקצוץ חרדי וביחד עם העבודה גשמית בקבוץ להיות שם רוח החיה בעניני יהדות וחסידות, וק"ל, ויהי רצון שיחליט בכל האמור כדבעי ואז יראה שהקישוים שנדמים לו עתה בהגשמת הדבר רובם ככולם מדומים הם".

לא לדחות את לימוד הסמיכה לאחר החתונה

במכתב מכ"ה שבט תש"כ מאשר הרבי "במאד מאד" את ההצעה לגמור את הלימודים לשם קבלת הסמיכה ומורה שלא לדחות זאת לאחר החתונה:

"במענה למכתבו מאור ליום השני.

ידוע המנהג בישראל, אשר בהנוגע לזמן ולמקום החתונה, על המחנותים משני הצדדים להתדבר ביניהם, ויהי רצון שאיך שיחליטו יהי' בשעה טובה ומוצלחת ובמקום טוב ומוצלח, ולאחרי שיחליטו בהאמור הרי אז יחליטו גם בהנוגע לניירות ותעודות הדרושות (כמובן, בהתיעצות עם עו"ד המתעסקים בזה).

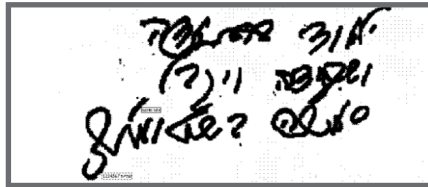
מובן וגם פשוט, אשר ההצעה שיגמור עכ"פ חלק הראשון דיו"ד ולקבל סמיכה, נכונה היא במאד מאד, ואין זה נוגע לענין פרנסתו גשמית, וכן מובן ג"כ שאין לדחות לימוד האמור לאחר החתונה, כי אם להתחיל בזה

בהקדם ובהמשך איזה זמן יוכל להחליט מתי יגמור, והרי התקוה חזקה (ע"פ הפס"ד בהנוגע לשו"ב שצ"ל בלא"ה) בקי גם עתה בהלכות שו"ב וכו', והרי זה חלק חשוב משו"ע יו"ד חלק ראשון".

סמיכה לפני שידוכים

מענה בכת"ק לא' ששאל אודות בנו הצעיר יחסית האם כדאי להתחיל להתעניין אודות שידוכים עבורו:

"לימוד בהתמדה ושקידה ויקבל סמיכה בשטומ"צ [=כשעה טובה ומוצלחת]"

להאריך את הויזה עבור לימודי הסמיכה

מענה להת' משה יצחק פארסט בט' אלול תשכ"ג על שאלתו בקשר לזה שה"ויזה" שלו בארצות הברית עומדת להגמר – האם לפעול להארכתה או לחזור לאה"ק או באופן אחר!

"כיון שבהולנד נחוצה במאוד הפצת היהדות והמעינות – צ"ל המטרה, אשר סו"ס (תיכף, או לאחר זמן) יסתדר שם, כיון שיודע השפה וכו'.

בנוגע להמשך לימודיו בישיבה – הרי בהתחשב בגילו (שכבר העת להתעניין בשידוך ובמילא גם בהסתדרות) יש ענין רק, באם במשך זמן קצר יגמור וישתלם בה (סמיכה, שחיטה, חנוך)".

לימוד בחברותא – במיוחד בלימודי הסמיכה

מענה מכ"ח תשרי תשכ"ז להת' שלום אהרן שי' בלאנק"ה:

[1] במכתבו כתב ששאל בעצת ר' ישראל אבא פליסקין בנוגע ללימוד שו"ע יורה דעה, ובכללות ה"י שבע רצון עם ההצעה. כ"ק אדמו"ר שליט"א

ז. ליקוט מענות קודש.

ח. ליקוט מענות קודש.

סימן קו תחת מה שכתב (בתרגום מאנגלית): "בכללות ה' שבע רצון עם ההצעה".

[2] במכתבו שאל האם ללמוד בחברותא גמרא או שו"ע יורה דעה. כ"ק אדמו"ר שליט"א מחק את המילים (בתרגום מאנגלית): "גמרא או", וסימן בחץ ובקו את המילים "יורה דעה"; וציין: (3)

על כללות המכתב כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אזכיר עה"צ (4)".

הרב בלאנק מספר שבהמשך לכך באחת היחידויות שאל אותו הרבי האם קיבל סמיכה, וענה בחיוב. מאותו יום ואלך היה הרבי פונה אליו בכינוי "איר" [=אתם], פנייה מכובדת יותר באידיש¹⁷².

"כדאי שימשיך בלימוד איסור והיתר"

בשולי מכתב מז' אדר תשכ"ז לאברך ר' יוסף שי' הרטמן הוסיף הרבי בכת"ק (צילום המכתב בעמוד הבא):

"כדאי שימשיך בלימוד או"ה — לקבלת סמיכה"

להשתדל בקבלת היתר הוראה ורבנות

במכתב מ"ט אדר תשכ"ח לא' מאנ"ש כתב הרבי:

"בנוגע להמאורע בעקבות אי ידיעת הדין כו' — לראשונה צ"ל ועיקר — בקיאות שניהם בהל' הצריכות לכל אחד מהם בשטח זה. (ב) הפרשה — נוספת על הצדקות הרגילות — של לערך 45 דולר כל אחד מהם (במשך ער ר"ה הבע"ל).

נכון להשתדל בלימוד ע"מ קבלת היתר הוראה ורבנות כו'".

לקראת יום הבהיר י"ד שבט תש"ל — יו"ד שבט הגדול זכה הלה לנסוע לחצרות קדשנו ולהיכנס ליחידות, ובפתק שהגיש לרבי כתב (בין היתר) בקשר להוראה זו שבארץ ישראל הכל הולך על פי אינטרסים ופוליטיקה ולהגיע למשרת רבנות זה כמעט בלתי אפשרי ללא פרוטקציות וקשרים וכדו', ולו אין כאלו... במענה לכך השיב לו הרבי ביחידות:

"בנוגע לעבודה שלך בתלמוד תורה, תמשיך ללמוד כדי לקבל היתר הוראה ברבנות. וכיון שאתה צריך גם קצת פרנסה, אז תעבוד חצי יום בישיבה [בת"ת]. ולגבי דברכם שיש פוליטיקה וכו', וקשה להגיע למשרת

ט. 'התמים — מוסף בית משיח להיילי בית דוד' גל' מו ע' 172.

י. היכל מנחם ח"א ע' נא. האיש של הרבי בערד ע' 31.

ב"ה, ז"א אד"ר, ה'תשכ"ו
ברוקלין, נ.י.

הו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת
שמים כו" מו"ה יוסף שי'

שלום וברכה!

טאשר הנני קבלת מכתבו מב"א אד"ר,

לבעמדנו בימי אדר ראשון - שהוא הוא חדש העיבור וההוספה - הרי
ההוראה אשר בענין עיבור השנה (בדלקמן) - היא בחדש זה ביתר שאת
ויתר עז.

ענינו של חדש העבור-ה"ה למלאות חסרון הימים של שנים שעברו,
כדי שיבואו המועדים בזמנם וכו', כמבואר בדברי חז"ל.

ולא עוד אלא שמזמן לזמן - וכמו בשנה זן - המילוי הוא יותר
ובתוספת על החסרון של שנים שעברו, אשר תוספת זו ממלאה ושוללת חסרון
שבוהו ושצעתיד הקרוב.

והנה ע"פ תורת הבעש"ט, שבכל מה שהאדם רואה או שנמע - ישנה
הוראה בשבילו בעבודת השם, עאכו"כ בענין של תורה (לשון - הוראה)
ומצותי' -

בנדון זה הרי ההוראה ברורה, שביד כל אחד ואחת (שהרי עבור השנה
משנה ופועל בחיי כל אחד ואחת) למלאות כל מה שחסר בעבר,

ולא עוד אלא שביכולתו לקדם פני העתיד, שלא יחסר כל בו.

ותוקף מיוחד בענין העבור וההוראות שבו, כיון שנצטוו על זה,
ביחד עם המצות שיציאת מצרים תלוי' בהם, ובהקדמה להן -

ועד שאמרו - לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם
- שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל - הציווי לקדש חדשים ולעבר

שנים.
פסוקי תורה
אורח חיים

בברכת רבינו ענינו

ז"א אד"ר: ראה מג"א (או"ח סתק"פ ס"ח) שענינו - באד"ר. ובתוד"ה אמר
(נזיר יד, א) ובפי' הרא"ש (שם) שכמו כן הוא יום משה ושמה. ויתרה
מזו במגלה (יג, ב) שהמך שמח כו' ולא הי' יודע כו'. הוא חודש העיבור;
ולא אד"ש - ר"ה יט, ב (ראה רש"י ותוס' שם, ובירוש' מגילה פ"א ה"ה, הובא
בחו"ט שם). והנה י"א דנפק"מ בזמן בר מצוה וכיו"ב. אבל בירוש' (מהמציאות
שאינה רגילה כ"כ דמאי ביניהון) מוכח דלא כן (ויש להסביר זה ע"פ פי'
הרידב"ז שם). [ומש"כ בלבוש או"ח ס"ה ס"י] ראי' לדין בר מצוה מזה
שהוא נק' חדש העבור - י"ל שכונתו לראי' חזקה צמצום צינור, אליבי' דאמת.
וק"ל]. בדברי חז"ל: ר"ה כא, א, סהמ"צ להרמב"ם מ"ע קנ"ג, בשנה זן: שמינית
למחזור קטן, שהחסרון - לולא חדש העבור - (אפילו) בסוף השנה הוא כז' יום
שעה א' תקנ"ב חלקים (ראה רמב"ם הל' קדה"ה פ"ו ה"ד-יא, ובארוכה בס'
שבמקצוע זה). תורת הבעש"ט: ראת 'היום יום" ס' אייר. ס' המאמרים תשי"א
ע' קלא, ובכ"מ. תורה. הוראה: זח"ג נג, ב, שנצטוו על זה: הוא אמרו ית'
החדש הזה לכם (סהמ"צ להרמב"ם שם. ס' החינוך ועוד, להרמב"ן בפ"י דעת
הבה"ג - בסהמ"צ שם שש א - משמור את חדש האביב או ושמרת את החוקה הזאת
למועדה). ועד שאמרו: יל"ש בא רמז קפז. רש"י בראשית בתחלתו - הובא ונתבאר
באוה"ת להצ"צ עה"פ (ע' רנה ואילך).

רבנות [כאן הניע הרבי את ידו הק', ואמר:] ואף על פי כן! מען וועט דיר העלפין [=יעזרו לך]...".

לימודי סמיכה בישיבה גדולה

בחודש כסלו תשכ"ט השיב הרבי במענה לשאלת ישיבת "אחי תמימים" בראשון לציון שכתבו הצעה לפתוח מחלקה מיוחדת לבחורים בגיל 19-20 שישתלמו בלימוד הלכות איסור והיתר^א:

"באם סיכויים טובים שיהיו בחורים שיהיו מעוניינים בדבר — מובן שכדאי הנ"ל וטוב".

במכתב מד' כסלו תשכ"ט מאשר הרבי לנמען ללמוד במסגרת ישיבת תו"ת כפ"ח את לימודי הסמיכה בתנאי הסכמת ההנהלה:

"באם הנהלת הישיבה מסכימה נכונה הסברא שילמוד (במסגרת תו"ת דכחב"ד) ע"מ לקבל סמיכה".

לאחר קבלת הסמיכה — לעלות בידיעת התורה כולל פנימיות התורה

במכתב מר"ח אלול תשכ"ט מאשר הרבי "בשמחה ובתענוג מיוחד" את קבלת העתק מכתב הסמיכה של "האברך הרב אביגדור שי" ומעורר את המוסמך לעלות בידיעת התורה כולל פנימיות התורה שידיעת חלק זה בתורה מוכרחת עבור בעלי השפעה בסביבתם:

"האברך הרב אביגדור שי"

שלום וברכה!

בשמחה ובתענוג מיוחד קבלתי מכתבו מעש"ק פ' ראה, בצירוף העתק הסמיכה והורמנא דרבנן שקבל בארץ הקודש. ובפרט שנוסח הסמיכה הוא בכמה הוספות על נוסח הרגיל של סמיכה, זאת אומרת שהמסמיכים מצאו בהמוסמך מעלות וענינים יותר על הרגיל בין מקבלי סמיכה.

ויהי רצון אשר כפי שעזרו השי"ת לעלות בידיעת התורה ועד לפסק הלכה למעשה, יקויים בו מאמר חכמינו ז"ל מי שיש לו מנה רוצה מאתים, מאתים רוצה ד' מאות. כמוכן כוונתי בזה בנוגע לידיעת התורה וכולי, וכפי שדברנו בהיותו כאן.

ובודאי ידועה לו השקפתי בזה, וגם בלעדי זאת, אשר מוכרחת גם כן

יא. מקדש מלך ח"ג ע' קלט.

ידיעה בפנימיות התורה, אשר בדורנו נתגלתה בתורת החסידות; ועוד יותר בדורנו דור יתום של חשך כפול ומכופל. ובפרט מוכרחת ידיעה האמורה בכל אלו שחוננו בכשרון השפעה בסביבתם, שהשפעה אמתית הרי היא כשכובשים את המח וגם את הלב של הזקוק להשפעה, שלזה מוכרחת הגישה אל הלב מתוך חיות והתלהבות וכולי, שכל אלו באים בעיקר מלימוד תורת החסידות ומחיים על פי דרכה. ויהי רצון שגם בזה יצליח ויבשר טוב.

וסגולה מיוחדת לימים אלו גם בהאמור, כמבואר באחרונים שחודש אלול ועשרת ימי תשובה המה הימים שיש להרבות בהם בעניני עבודה שבלב היא תפילה, אפילו לאלו שעיקרם בכל השנה הוא לימוד התורה. והרי ענין התפילה כפס"ד מפורש בשו"ע (או"ח סי' צ"ח) תנאי והקדמה בעבודת התפילה כדרוש היא התבוננות בגדלות הבורא ושפלות האדם, שכל זה הוא מתוכן תורת החסידות.

בברכה לבשוורת טובות ככל האמור ובכרכת כתיבה וחתימה טובה."

כדאי להשתדל

במכתב מכ"ח אייר תש"ל לר' יקותיאל גרין²:

"... כדאי להשתדל וכו' — ע"מ לקבל סמיכה לרבנות".

דחיית מבחן לאחר החתונה

בכ"ח שבט תש"ל נכנס ליחידות החתן הת' שלמה שי' הכהן זרחי. ביחידות שאלו הרבי בנוגע להכנות לחתונתו שנקבעה לי' סיון של אותה שנה, והדבר הראשון ששאל הרבי בענין ההכנות היה האם יש לו סמיכה. הוא ענה לרבי שעוד לא התחיל בלימודי הסמיכה, והרבי הגיב שדבר נכון ("א גלייכע זאך") שיעשה סמיכה לפני החתונה, ושילך לראש ישיבה שמכיר אותו שיגיד האם הוא מסוגל להספיק לעשות סמיכה עד החתונה (בזמן הקצר יחסית שנותר).

בעקבות הוראת הרבי הלך הוא לראשי ישיבת תו"ת המרכזית הרב ישראל יצחק פיעקארסקי והרב מרדכי מעטליק והם אמרו לו לאור דברי הרבי שינסה ויראה אם מצליח. בעקבות זאת שקד הוא על לימודי הסמיכה ועד שנכנס שוב ליחידות בסוף אייר, זמן קצר לפני חתונתו, גמר שלושה מתוך ארבעת החלקים של הסמיכה. בעת יחידות זו שאל אותו הרבי איפה הוא

יב. מקדש מלך ח"ג ע' שו.

אוחז בלימודי הסמיכה והוא השיב שגמר ג' חלקים ואת החלק האחרון, הלכות טריפות, ייבחן לפני החתונה. על כך הגיב הרבי שממש לפני החתונה אין ענין ללמוד זאת אלא עניינים אחרים, וכאן הוציא הרבי לוח שנה ואמר שכשמדברים כעת קודם החתונה על זמן לגמור זאת כש-שבע שבועות לאחר החתונה, הרי זה כאילו כבר קיבל סמיכה טרם החתונה.¹⁶

הררכות ביחודיות אודות לימודי הסמיכה

בשני יחידויות של הת' ארי' ליב (לייבל) קפלן ע"ה עוררו והדריכו הרבי בקשר ללימודי הסמיכה.

ביחידות בשנת תש"ל, אליה נכנס בקשר עם יום הולדתו ועם כניסתו לעולם השידוכים, שאל הוא את הרבי אודות לימוד יורה דעה — סמיכה, והרבי תמה: "לא למדת עדיין?", וכשהשיב שלא, שאל: "למה?". כשענה הרב קפלן שהרב מענטליק הורה לו שלא ללמוד עדיין, תהה הרבי: "על איזה [למשך כמה] זמן?". כשהשיב שהיה זה לפי מה שהרבי אמר [הוראת הרבי לתלמידים השלוחים לאוסטרליה (עליהם נמנה הרב קפלן) שילמדו חצי שנה ברציפות לאחר שובם, וכנראה שהרב מענטליק פירש שבחצי שנה זו לא ילמדו את לימודי הסמיכה] תמה על כך הרבי ואמר ש"א גלייכע זאך" ללמוד יו"ד.

אח"כ שאל הרבי: "יש לך חבר [חברותא] בזה?" והנ"ל השיב שכן ועל כך הגיב הרבי: "שני סדרים כל אחד. סדר א' לעיוני ש"ס ופוסקים וחסידות וסדר ב' הוראה. לא רק יו"ד, יכול להיות שאר הוראה, ללמוד עם ראשונים וגמ' השייך לזה (לעיוני?). ובפירוש ע"מ לקבל סמיכה הן יורה יורה והן ידין ידין במשך הזמן"¹⁷.

ביחידות נוספת שהתקיימה בתשל"א אחרי ה"ווארט" הורה לו הרבי:

"בנוגע לסדר הלימוד לב' — ג' חודשים לא יותר, הוראה ביורה וידין, ואח"כ צריך להיעשות למדן גדול בפשטות מוחלטת. ואז תגמור כנ"ל, ואח"כ תיעשה למדן גדול"¹⁸.

יג. מפי הרב זרחי שי'.

יד. תשורה דאנאו תשע"ח.

טו. ייסודה והתפתחותה של קריית חב"ד בצפת ע' 16.

ההתעוררות בתשל"ו "יורה וורה" ו"דין ודין"

"תשל"ו – מעורך עוה"פ ע"ד קבלת סמיכה" (שלשלת היחס שבהקדמת "היום יום").

בהתעוררות יום שמח"ת תשל"ו יצא הרבי בהתעוררות מחדשת ללימוד הסמיכה כשהחידוש הפעם היא ההוספה שהלימודים יכללו גם לימודי דיינות כך שההסמכה תהיה "יורה וורה דין ודין":

"... דרכם של גדולי ישראל ושל ראשי הישיבות הגדולים היתה, שכשהיתה מתעוררת שאלה היו מפנים אותה לדיין סמוך, שכן הואיל וראש-הישיבה היה טרוד בשקו"ט ובפלפול בתורה, הוא החזיק דיין ירא-שמיים, שעליו היה יכול לסמוך, ובמילא היה הוא עצמו יכול להתעמק בשקו"ט בתורה כפי שיטתו ושורש נשמתו.

אך בדורנו, דור יתום זה, שהמצב הוא, שכשרוצים לשאול שאלה צריכים לחפש רב הנמצא במרחק כמה מילין, וגם כשמוצאים אותו יש לדייק שלא לבוא בזמן המנוחה שלו וגם לא כשהוא עוסק במס' אחרת, שכן כשהוא עוסק במסכת זו או"א לשאול אותו במס' אחרית – ולכן תבוא עליהם ברכה, על אלה שכבר השיגו "יורה וורה", ושיהי' אצלם "לאפשה לה" – להוסיף בשיטה זו ושיקבלו על עצמם לסיים עד השנה הבאה גם "דין ודין".

כשהם ילמדו גם "דין ודין", לא רק שיתווסף ענין זה כשלעצמו, אלא ע"י כך גם ה"יורה וורה" יהיה בעמקות ורחבות אחרת לגמרי. וכשיטת לימודו של הרגצ'ובי שבכל ענין, החל מחומש או אגדה ועאכו"כ בחלק ההלכה שבתורה, היה מבאר את הנקודה הכללית בכל התורה כולה.

"... על כן נכון הדבר והלואי שתתקבל ההצעה (אין הכרח לומר מהו מקורה של ההצעה; שיאמר אותה אחר ויציגה כהצעה שלו, ובלבד שתתקבל), שיבחרו אברכים מהכוללים ובחורים מהישיבות, כאלה ש"יראת ה' היא אוצרו", ושהם ילמדו באופן של "לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא", וכיון שהם יר"ש הנה גם כשתעלה במוחם סברא עמוקה וכו' – בכל זאת הם יפסקו לפועל כפי שכתוב בשו"ע.

שמעתי בעצמי מפי רב – שהוא יר"ש, עם זקן ארוך ויש לו ב"ד כשר – שפעם בשעת ענין של גיור היתה לו שקו"ט גדולה לגבי הברכה, אם לברך בנוסח כזה או אחר. שאלתי אותו: הרי בשו"ע כתוב נוסח הברכה? ! ותשובתו היתה שיש לו סברא לשנות את נוסח הברכה הכתובה בשו"ע ויש לו על כך מקור מבבלי, ירושלמי ותוספתא.

אמרתי לו, שאפילו אם יאמר כי הב"י לא ראה את הירושלמי או את

לקט שיחות ומענות בקשר ללימוד הסמיכה

כה

התוספתא מאחר שהם נתגלו מאוחר יותר, הרי את הבבלי בודאי ראה, ולמרות זאת פסק שנוסח הברכה צריך להיות כפי שכתב בשו"ע! אולם אותו רב שיש לו סמיכה "יורה יורה" ו"ידין ידין", מתלהב כנראה מחידושו שמצא תוספתא עתיקתא... דבר זה הוא אמנם דבר גדול, כפי שמצינו ש"צהבו פניו וכו'" של זה שמצא ברייתא עתיקתא (לעיתים אומרים "ברייתא חדתא" אך כאן הלשון הוא "ברייתא עתיקתא") אולם הפס"ד להלכה צריך להיות כפי שנפסק בשו"ע ואילו הוא עשה כסברתו וכבר אבוד.

העצה היחידה למנוע זאת היא להוסיף ביר"ש, שאז הוא לא יעשה כפי חשבונות שכלו, אלא יפסוק ככתוב בשו"ע. וכפי שמצאנו אצל ר' יהושע עם רבן גמליאל, שאע"פ שר"י המה המומחה בתכונה (שבה תלויה קביעות המועדים), בכל זאת, בנוגע לפועל הוא עשה כפס"ד של רבן גמליאל, ובא "במקלו ובתרמילו" ביום שלפי חשבוננו שלו היה זה יוהכ"פ; כי אע"פ שבשכלו מתקבל אחרת, בכ"ז למעשה הוא חייב לנהוג כפי הפס"ד.

וזהו גם הענין של הקדמת נעשה לנשמע, שהקדימה היא גם במעלה. כלומר כשקיימת איזושהי סתירה בין ה"נשמע" לבין ה"נעשה" — ההלכה היא כפי ה"נעשה". כך זה יהיה עד ביאת משיח צדקנו, שאז יהיה "ואשיבה שופטין כבראשונה", ויוכלו לפסוק אחרת, ואז ההלכה תהיה כב"ש וכו'.

בנוגע לפועל: ההצעה, היא שבכל ישיבה ובכל כולל יבחרו מספר בחורים ואברכים, ובמשך השנה יתמסרו ללימוד ההלכות, כדי שיוכלו להיות פוסקי-דינים בישראל. שיוציאו "יורה יורה" ומה טוב בצירוף עם "ידין ידין".

הואיל וזה ענין שהזמן גרמא, יש לעסוק בעיקר בו, כפי שרואים, שאע"פ שעל התורה נאמר "כל חפצים לא ישו בה ואפילו חפצי שמים" — בכל זאת, כאשר מגיעה מצוה עוברת שהזמן גרמא, היא דוחה את כל התורה כולה. וזה גם כשמדובר במצוה — עאכו"כ כשבענינו מדובר אודות התורה עצמה, שהלימוד צריך להיות "לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא", וכיון שזהו ענין שהזמן גרמא, מובן שבו יש לעסוק בעיקר.

לימוד זה אינו לימוד "בעה"בתי"; בלימוד זה יש להשקיע יגיעה והעמקה יתירה, בפרט בימינו שנתוספו כו"כ שאלות, והרי בתורה מצוי פס"ד ברור גם לגבי כל הדברים החדשים שנוצרו בעולם, אלא שזקוקים להעמקה יתירה בתורה כדי למצוא את הפס"ד בתורה.

לפיכך אע"פ שנתמעט הלימוד של "לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא", מאחר שכשעוסקים בלימוד של שקו"ט ופפול, קשה לפעול שילמדו "לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא" — אעפ"כ מאחר שרואים כי הענין

נוגע לכלל ישראל, כדי שיהיה אצל מי לשאול שאלה, שהרי על הטלפון אי אפשר לסמוך, ובפרט שיש שאלות המתעוררות בשבת ויו"ט וכו' — על כן יש להוסיף בלימוד של "לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא".

וכדי שלא יתפעלו מפני "מה יאמרו הבריות", מפני מה שיאמרו הבע"ב, עם כל אותם הדברים שלא שערום אבותיכם — יש לבחור מספר חשוב, ודוקא מהיר"ש, שהם יתמסרו ללימוד "לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא". ויפה שעה אחת קודם, שכן בכל יום ובכל לילה מתעוררות שאלות, וגרוע יותר הוא המצב שאין יודעים כלל כי קיימת כאן שאלה שיש לשאול אצל רב, וזהו תפקיד נוסף לעורר את הבע"ב על הצורך לשאול וכו'".

(משיחת יום שמח"ת ה'תשל"ו)

כשבוע אח"כ, בהתוועדות ר"ח מרחשון, חזר הרבי בקיצור על נקודת הדברים של ההתעוררות בלימודי הסמיכה "יורה יורה" וגם "דין ידין" כשבשיחה זו הדגיש את אחריותם של הנהלות הישיבות והכוללים לפעול בכך:

"... שלכן גם היתה ההדגשה, מה שדובר בהתוועדות של שמחת תורה, שיהי' (וביתר שאת וביתר עוז, מכיוון ששמחה הרי פורץ גדר), הענין של קביעות עיתים לתורה — להוסיף הן בכמות, וכידוע ההדגשה של אדה"ז שקביעות עיתים תהיה לא רק בכמות ובזמן, אלא גם קביעות בנפש.

החל מ"ראשיכם שבטיכם", מ"מאן מלכי רבנן", שאלו שיש להם כבר "יורה יורה", שיקבלו במשך השנה (ומה טוב וכל המקדים הרי זה משובח) גם "ידין ידין". ואלו שיש להם כבר "ידין ידין", הרי התורה הוא אין סוף — "ארוכה מארץ מדה", בוודאי שיוכל להוסיף הן ב"יורה יורה", הן ב"ידין ידין", והן בכללות שניהם יחד.

ועד"ז גם אלו שהנהלת הישיבות, או הכוללים, יתנו להם ההוראה והציווי שהם ראויים ללמוד לקבל הסמיכות "יורה יורה" ו"ידין ידין", או שניהם או הראשון, שגם הם יקבלו על עצמם ומתוך שמחה וטוב לבב (נוסף על כל השיעורים וסדרי הלימודים, גם) ענין הלימוד לקבלת סמיכה, עכ"פ ל"יורה יורה", ואלו שראויים לזה — גם ל"ידין ידין".

ומה טוב, שמכיוון שעכשיו הרי מתחיל ההתחלה של "ויעקב הלך לדרכו" בחודש שלאחרי תשרי, שהנהגות של הכוללים והישיבות, יסתכלו מיד בתחילת הלימודים ויתבוננו ויתייעצו ביניהם — גם עם אלו שעליהם מדובר, מכיוון שצריך להיות במקום שלבו חפץ, לקבוע (נוסף על הלימוד בהתמדה ושקידה לפי סדרי הישיבות והכוללים) יתחילו הם גם הלימוד הזה שיהיה "לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא" — לקבל סמיכה לרבנות".

(משיחת יום א' פרשת נח אדר"ח מרחשון ה'תשל"ו)

יומיים לאחר מכן, בט' מרחשון, יומיים לאחר כתבו ראשי ישיבת תול"ת המרכזית הרב ישראל יצחק פיעקארסקי והרב מרדכי מענטליק מכתב בו פירטו הצעתם כיצד לממש את הוראתו הק':

"על דבר שיחה הקדושה בשמחת תורה, ובאור ליום ב' דר"ח מר חשוון, אודות יורה יורה ידין ידין, הצעתינו:

(א) שבמשך השנה ילמדו הסוגיא דטיפת חלב וזרוע בשילה עם ר"ן ורא"ש, ויורה דעה בב"ח עם טור וב"י. ואחר שיגמרו בב"ח ילמדו תערובות עם טור וב"י, ואח"כ מליחה וטריפות עם טור וב"י.

(ב) לגירסא ילמדו פרק כל הבשר ואילו טריפות, זה נוגע לגבי יורה יורה.

(ג) בנוגע לדין ידין, במשך שנה הלכות דיינים והלכות עדות וחלק גדול מהלכות הלואה והלכות טוען ונטען וגם הלכות שותפין ומקח וממכר.

(ד) גם מחלק ב' יורה דעה הל' מקואות, וגם אהע"ז תקנת עגונות, זאת אומרת סימן י"ז והלכות גיטין וכדומה.

(ה) זה יהי' בכלל ידין ידין, זאת אומרת חלק ב' יור"ד ואהע"ז.

(ו) הלימוד בהלכה יהי' בסדר השני אחר צהריים, וקודם צהריים יהי' הלימוד בב"ב בעיון.

(ז) זה הצעתינו, ועתה נפשינו בשאלתינו לתשובה אם נכון הדבר כן.

(ח) התחלנו לסדר אחר שמחת תורה הרשימה מהתלמידים יחי' מיורה יורה וידין ידין, ובקרוב אי"ה נמסר לכ"ק אדמו"ר הגה"ק שליט"א.

על גבי מכתבם השיב הרבי בכתב יד קדשו (צילום המכתב בעמוד הבא):

"באם משערים שזהו בכח הת' שי' כהנ"ל ביחד יה"ר שיהא בהצלחה רבה

(באם לאו — יתנו ברירה ב' תכניות כו')

אזכיר עה"צ"

בעקבות תשובה זו כתבו ראשי הישיבה מכתב נוסף בי"א מרחשון בו בהירו את כוונתם — שבמשך שנה אחת יהיו לימודי "יורה יורה" ובשנה הבאה "ידין ידין", והציעו את הספק שהתעורר אצלם בהבנת מענה הרבי:

"קבלנו תשובה מכתב ידי קדשו שליט"א.

(א) הנה הצעתינו הי' שבמשך שנה אחת עם חדש עיבור יגמרו התלמידים יחי' יורה יורה, כוונתנו הי' שילמדו הסוגיא טיפת חלב וזרוע בשילה עם

IL 9-0484

RABBI I. I. PIEKARSKI
98-30 67th AVENUE
REGO PARK, N. Y. 11374

ישראל יוזק פייקארסקי
רב ואב"ד ועל בית יעקב
מחוזות חולון, נ. י.
ור"מ וישיבות תומכי תמימים ליובאטוט

ב"ח 'יום ג' לסדר לך לך משל"ו לפ"ק .

לכבוד קדושת מרן אדמו"ר הגב"ק שליט"א.

על דבר שיחה הקדושה בשמחת תורה, ובאור ליום כ' דרי"ח סר חשוון אודות יורה יורה ידין ידין, הצעתינו

א) שבמשך השנה ילמדו אסורג'א דסיפת חלב וצירוף בשילח עם ר"ן ודא"ש, יזוה רענו"ב"ם עם סור וכו"י. ואחר שיגמרו בכ"ח ילמדו פערובות עם סור וכו"י, ואח"כ מליחה וסריפות עם סור וכו"י.

ב) לגירסת ילמדו פרק כל תבשר וצילו סריפות זה נובע לבבי יורה יורה.

ג) בנוגע לידין ידין כמשך שנה הלכות היניח והלכות ערות והלך גדול מהלכות ^{הא"י} ^{הא"י} והלכות טוען ונטען וגם הלכות שומעין וספק ופסוק.

ד) גם מחלק ב' יורה דעה הל' סקואות, וגם אה"ז תקנת עבונות זמא אופרת סיפן י"ז והלכות גיטין וכדומה.

ה) זה יח"י בכלל ירון ירון זמא אופרת חלק ב' יור"ד ואה"ז.

ו) תלמוד כהלכה יח"י בסדר השני אחר צהריים, וקודם צהריים יח"י תלמוד צה"מ ^{הא"י} ^{הא"י}.

ז) זה הצעתינו, וקטנה נשינו כשנלמינו למשובה אם נכון הדבר פ"נ.

ח) המחלוקה לסדר אחר שמחת תורה הרשימה מהמלמודים יח"י סידרה יורה וידין ידין, ובקדום אי"ת יח"י נמטר לכ"ק אדמו"ר הגב"ק שליט"א.

המשתחו' מול טודת קדשו.

[Handwritten notes in Hebrew, including signatures and dates like 'יום ג' כ"ח חשוון תש"ל']

[Handwritten signature]

רא"ש ור"ן ולגירסא כל הבשר ואלו טריפות, ובב"ח ותערובות ומליחה וטריפות עם טור וב"י זה במשך השנה.

(ב) ואחר כך בשנה שני' במשך כל השנה ידין ידין, החשבון שיורה יורה שנה אחת וידין ידין שנה אחת, א"כ אם יגמרו יורה יורה וידין ידין צריך להיות שתי שנים, ויורה יורה לבד שנה אחת.

(ג) ועל זה קבלנו תשובה הקדושה "באם לאו — יתנו ברירה ב' תכניות", אין אנו יודעים בבירור כוונת כ"ק אדמו"ר שליט"א. אם כוונתו הקדושה ב"יתנו ברירה ב' תכניות" בזמן, זאת אומרת שיש בחורים תלמידים יחי' שביכולתם לעשות כמו הצעתינו בשנה אחת יורה יורה ובשתי שנים יורה יורה וידין ידין, ואם אין ביכולתם יתנו להם הברירה השני' שיאריכו להם התאריך. או כוונתו הקדושה בלימוד, זאת אומרת אם יש תלמידים שאין ביכולתם ללמוד כמו הצעתינו, ילמדו כמו שהי' עד עתה, דהיינו יורה יורה בב"ח ותערובות ומליחה וטריפות בלי טור וב"י רק ט"ז וש"ך, וידין ידין הסימנים בחו"מ ל"ג ל"ד וסימן פ"ב וע"ה וע"ב וסימן ר' וכדומה. ובאהע"ז סימן י"ז וסימן קכ"ג וקכ"ט, שגם התלמידים יחי' שאין ביכולתם ללמוד כמו הצעתנו יוסיפו ג"כ על הסימנים הנ"ל.

(ד) אנו מבקשים מאד לברר לנו הענין הנ"ל.

גם על גבי מכתב זה השיב הרבי בכת"ק. הרבי סימן בעיגול את המילים "ואחר כך בשנה שני'", וכתב (צילום המכתב בעמוד הבא):

"זה חסר במכ' הא', וע"ז באה הערה שלי. ככתבם בזה — הרי בזירוז והשגחה המתאימים ובכחינות (עכ"פ — א' לג' חדשים), י"ל שיצליחו הת' שי' (המתאימים בכלל לזה) גם בנוגע להזמן. וגדול הענין מצ"ע ובפרט — שקנאת סופרים תרבה חכמה (כולל כל המוחין חב"ד, ראה ב"ב כא, א אוה"ת להצ"צ ויצא ריח סע"ב ואילך וש"נ). ויה"ר שמהם ילמדו רבים, וגם מאלה שלע"ע הם בחוצה, וכן יעשו.

אזכיר עה"צ".

בהתועדות י' שבט תשל"ו שב הרבי והזכיר ענין זה:

"וזהו מה שדובר כמ"פ במשך השנה בנוגע לעניין ד"יורה יורה" ו"ידין ידין", שאפי' אלו שיש בידם כבר את ה"אסוקי שמעתתא" אליבא דהלכתא ב"יורה יורה", הנה אם רק ישנה האפשרות, שיהי' להם גם הלימוד עבור "ידין ידין" — אשר, למקצוע דדיני ממונות בתורה יש את כלליו וגדריו בפ"ע, שלכן "איסורא מממונא לא ילפינן", נוסף לכך שע"ז מתוספת הרחבה גם בהבנת הענינים דאיסורא".

מספר הרב יקותיאל שי' פרקש:

כמה וכמה שנים למדתי שו"ע יורה דעה בעיון, אולם מעולם לא חשבתי להוציא סמיכה. והנה בהתוועדות שמח"ת תשל"ו (וכן בהמשך אליה בהתוועדות ר"ח מרחשון) הורה הרבי להשתדל לקבל סמיכה "יורה יורה" וגם "ידין ידין", וכששמעתי את הוראת הרבי חפצתי לקיימה, והתחלתי לחזור על החומר שלמדתי וקבעתי חברותא לכך. באותם הימים קיבלתי הצעה לשמש כמגיד שיעור בישיבת תורת אמת בירושלים, והייתי נבוך מה לעשות. שהרי פשוט שאי אפשר לקיים את שניהם, ושאלתי את הרבי האם את המשרה בישיבה או להשקיע את עצמי בלימוד הוראה.

בתשובתו מחק הרבי את המילים "האם" ו"או", הוסיף את האות ו"א" למילה "להשקיע" והקיף זאת בעיגול בצירוף סימון בחץ, כך שנתקבל: "לקבלו ולהשקיע עצמו בלימוד ההוראה", כשהרבי לא מוותר ודורש את שניהם יחד...¹⁹.

האם לומדים פרי מגדים? הרי אומרים שהייתה לו שייכות עם הבעש"ט

ביחידות עם הרב מנאראל שהתקיימה בט"ז טבת תשל"ח שוחח איתו הרבי אודות לימודי הוראה בקשר לכולל שפתח בבני ברק:

כ"ק אד"ש: "לומדים אצלכם שו"ע גם כן?"

הרב: הנהגתי אצלי בביהמ"ד, ולומדים בכל ליל שישי שו"ע "הרב".

כ"ק אד"ש: "נו, ה"ז שוחד עבורי, אבל כוונתי האם בכלל לומדים שולחן ערוך הלכה למעשה (הוראה, רבנות). כיון ששומע אני שחסרים רבנים בארץ ישראל".

הרב: הכולל כולו מיוסד הוא על הוראה, כמה אברכים כבר קיבלו הוראה (סמיכה).

כ"ק אד"ש: "'יורה יורה' 'ידין ידין'?"

הרב: רק לאחד יש "ידין ידין" ג"כ.

כ"ק אד"ש: "נו, העיקר הוא הרי "יורה יורה". לומדים "פרי מגדים" ג"כ?"

הרב: פרי מגדים וחוות דעת.

טז. 'התמים' — מסוף בית משיח לחיילי בית דוד' גל' לו ע' 19-20.

כ"ק אד"ש: "הרי אומרים שלפרי מגדים ישנה שייכות אל הבעש"ט".
 הרב: לא שמעתי. אבל לרבי ר' בער אכן שמעתי שהיתה לפרמ"ג שייכות.
 כ"ק אד"ש: "כוונתכם לנכדו של הבעש"ט?" [ר' ברוך, המו"ל].

הרב: אצל המגיד ממעזריטש ז"ל. אומרים שהיתה לו ברכה מהמגיד
 זצוק"ל. כמו כן אומרים שהי' אצל המגיד, וכשיצא שאלו אותו מהו הרושם
 שעשו עליו החבריא קדישא. והשיב, שמרגיש כ"כ בשפלות כנגדם, כמו
 (להבדיל) אותו אינו-יהודי שנקרא להדליק נר ביוה"כ בבית הכנסת של בני
 ישראל.

.. אח"כ אמר כ"ק אד"ש: "הנני שבע רצון מאוד לשמוע שלומדים
 הוראה אצלכם בכולל הוראה", ובירכו בהצלחה".

"להחיש ע"י כל זה קיום היעוד ואשיבה שופטיך כבראשונה"

ב"ט כסלו תשל"ט נערך חג הסמיכה בשיבת "מחנה ישראל" שבפטרופוליס. מייסד
 ומנהל הישיבה הרב חיים הלוי בנימיני ע"ה הודיע על כך להרבי ובמענה הואיל הרבי
 לשלוח מברק בזה הלשון:

"לכל המשתתפים בחג הסמיכה שליט"א

שלום רב וברכה

יהי רצון שיהא כינוסם בהצלחה רבה בכל

ושתגדל הישיבה בכל המחלקות בכמות ובאיכות מתוך הרחבה

וממנה תצא אורה לכל המדינה כולה בדבר השם זו הלכה ובהפצת
 היהדות והמעיינות בכלל

ולהחיש ע"י כ"ז קיום היעוד ואשיבה שופטיך כבראשונה

ומגלגלין זכות ליום זכאי יום הגדול יט כסלו

בכבוד ובברכת חג הגאולה"

השתלמות השלוחים בלימוד וקבלת סמיכת חכמים

במכתב מר"ח שבט תשל"ט השיב הרבי לשלוחיו לאה"ק "במענה לשאלת כמה מהם"
 בענין אופן הסתדרותם ופעולתיהם בפרטיות:

.. נאמר בעת התחלת השליחות אשר כמה מטרות ותועלויות בנסיעתם

לקט שיחות ומענות בקשר ללימוד הסמיכה לג

ובשליחותם, נוסף על הכוונה העקרית — ביסוס המצב באה"ק ת"ו, לא רק על ידי דיבור ומעשה סתם ועזר גשמי ורוחני בכללות, כי אם בתור שלוחים ששלוחו של אדם כמותו, להראות דוגמא חי' לאחרים, שמהם יראו וכן יעשו.

בהאמור ג"כ נקודות מסוימות, והן:

.. (ה) מובן וגם פשוט אשר להצלחת כל האמור דרושה השתלמות של השלוחים גם בחייהם הפרטיים ובעניניהם הפרטיים, מתחיל אשר כל אלה הראויים ומתאימים לזה ילמדו ויקבלו סמיכת-חכמים, יורה יורה וגם ידין ידין; השתלמות בנוגע למעשה בשטח החינוך ועסקנות ציבורית וכו', כולל ג"כ אשר הראויים לזה ישתדלו בנוגע למשרות רבנות ודיינות במקומות המתאימים באה"ק ת"ו ..

.. לאחרי התקופה שעברה מאז בוא השלוחים הראשונים, שהיא כשלשת שנות חזקה. התקופה חזקה אשר כל אחד ואחת מהם יתבוננו בעצמם ובהסביבה ובהאפשרויות והדרישות אשר באה"ק ת"ו, באיזה אופן יכולים לנצל הכשרונות שחוננו בהם והנתינת-כח והברכות של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו — להצלחה בהאמור במדה הכי מלאה. ואפילו אם עד עתה התעסקו במילוי השליחות בכללות, מבלי להכנס לתוכניות פרטיות לכל משפחה ולכאו"א במיוחד, הרי לאחרי תקופה האמורה כבר בא הזמן להשתדל ג"כ בנוגע לתכנית פרטית מסוימת ומפורטת של כל משפחה וכל או"א. ואבוא עכ"פ בנקודות אחדות, בהוספה על האמור לעיל:

א. כל המתאימים לזה, עכ"פ באם ישתדלו בזה ביגיעה המתאימה, בטח כבר עשו לקבל סמיכה יורה יורה ידין ידין, ועכ"פ יעשו וימשיכו בזה ועד לגמר טוב בזריזות מהיום והלאה.

ב. בהמשך להאמור, המתאימים ואלה שברצונם להשתדל בזה, ישתדלו בנוגע לרבנות ודיינות כו', אשר לזה קדימה לגבי הבא לקמן .. "

כמה חדשים אח"כ, בעת כניסתם ליחידות של השלוחים לצפת וירושלים בכ"ה ניסן, שאל אותם הרב:

"היכן אתם אוחזים עם ה"יורה יורה" ו"ידין ידין"?"

הובטח ש"יגעת ומצאת"

הת' אברהם אליהו שי' ניימרק שהה בחצרות קדשנו (כשיבות אהלי תורה

וחובבי תורה ואח"כ בישיבת תו"ת המרכזית (770) למשך כשבע שנים החל משנת תשל"ג. לאחר שהרבי יצא באותם השנים בהתעוררות מחדשת בענין הסמיכה כנ"ל, ניסה גם הוא להשתלב בלימודי יורה דעה אך ללא הצלחה מחמת הסגנון השונה מלימוד הגמרא אליו הורגל. בחורף תשל"ט הוא כתב להרבי שהתחיל ללמוד יורה דעה עם יתר חבריו, אך לא ראה ברכה בלימוד זה, ולכן מתלבט בין שלוש אפשרויות: א) להמשיך ללמוד גמרא בישיבה, כפי שעשה עד עכשיו ב) לנסוע לשליחות לפלורידה ג) לחזור לאה"ק למטרת נישואין, מאחר שכבר הגיע לגיל השידוכים.

בתשובה סימן הרבי את מה שכתב 'התחלתי אחר חודש תשרי ללמוד יורה דעה, אבל איני רואה בזה הצלחה כדבעי', וכתב (הלשון לערך):
 "אבל הובטח — יגעת ומצאת, וכשיקבל 'יורה יורה' יחליט ע"ד כל הנ"ל".

לימוד מתוך מנוחת הנפש המירבית

הת' אברהם ליב שי' שוחאט נשלח ע"י הרבי בשנת תשמ"א בראש קבוצה של שמונה בחורים לייסד ישיבת תו"ת בקזבלנקה כשהוא ממונה לעמוד בראשות הישיבה, בעודו בחור. לקראת הקיץ, בג' סיון תשמ"א, כתב הוא להרבי שרוצה לשוב למשך חודשי הקיץ לנוא יורק בשביל להשלים את לימודי שו"ע יורה דעה. על כך השיב הרבי:

1) והוא יעזבם ויננס לנ.י. ! !

2) [לגמור יורה דעה] — כ"ז הרי יכול להעשות במנוה"נ יותר במקומו
 עתה

3) אזכיר עה"צ.

כדאי ללמוד דיינות

הת' שאול משה שי' אליטוב, תלמיד ישיבת תו"ת המרכזית, שאל את הרבי במכתב: "בעזה"י בחדש תשרי אבחו על טריפות, כבר נבחנתי ג' חלקים, וברצוני לשאול מכ"ק האם כדאי ללמוד בשנה הבאה עלינו לטובה "דיינות" או לא. וברכה להצלחה בזה".

בה' אלול תשמ"ה נתקבל המענה. בתשובתו מחק הרבי את המילים "האם" "או לא", וסימן בשני חיצים את המילים "כדאי ללמוד בשנה הבאה עלינו לטובה" "דיינות", וכתב²:

"אזכיר על הציון".

יט. גליון 'הסיפור שלי' מס' 395.
 כ. ליקוט מענות קודש.

”בעצת ההנהלה”

לאחד התמימים מתלמידי ישיבת תו”ת המרכזית שכתב להרבי בי”ב אד”ש תשמ”ו שלמד ”סמיכה”, וכתב: ”אך לא נבחנת”, סימן הרבי סימן קו תחת המילים ”אך לא נבחנת”, וכתב^כ:

! ? ”

כעצת ההנהלה

אזכיר עה”צ”

לשקול את הצעות לשליחות – רק אחרי השלמת הסמיכה

ר’ יוסף יצחק שטוטוב כתב להרבי בקשר להצעות שליחות שקיבל. תשובת הרבי נתקבלה בפסח שני תשמ”ו, וזה לשונה^כ:

”כמובן צריך להשלים ולקבל סמיכה, בס”ה כותב ע”ד 9 הצעות, כיון שא”א שכולם שווים עכ”פ לערך, לאחר קבלת הסמיכה יתייעץ בידידים מבינים, אזכיר עה”צ”.

מענה לאחד שרצה ללמוד באוניברסיטה^כ:

לאחרי שילמוד תורתינו (של משפחתי ושל משפחתו ושל כל בני זה 3000 שנה) ויקבל סמיכה יורה וידין (שזהו ראוי שלמד כדבעי) ישאלני עד”ז (1)

אזכיר עה”צ (2)

בדהת”פ (3)

כא. ליקוט מענות קודש.

כב. ליקוט מענות קודש.

כג. מהעתקת המזכיר הרי”ב הלוי קליין ע”ה, חסר תאריך.

סמיכה בזמן הזה

מאת הרב שלום הובער שי' לויין
ספרן ראשי – ספריית אגודת הסידי הב"ד

(א) סמיכה איש מפי איש עד משה רבינו

ברמב"ם (הל' סנהדרין פ"ד ה"א-ב): "אחד בית דין הגדול ואחד סנהדרין קטנה או בית דין של שלשה צריך שיהיה אחד מהן סמוך מפי הסמוך ... איש מפי איש עד בית דינו של יהושע ועד בית דינו של משה רבינו ... וכיצד היא הסמיכה לדורות לא שיסמכו ידיהן על ראש הזקן אלא שקורין לו רבי ואומרים לו הרי את סמוך ויש לך רשות לדון אפילו דיני קנסות".
ושם (ה"ו): "אין סומכין זקנים בחוצה לארץ ואע"פ שאלו הסומכין נסמכו בארץ ישראל".

ומטעם זה בטלה הסמיכה בישראל, כאשר נסגרו הישיבות בארץ ישראל על ידי הגזרות, כמבואר בשו"ת הריב"ש (סי' רעא): "הסמיכה שהיתה בימי רז"ל, היתה כדי לדון דיני נפשות ודיני קנסות, שצריכין מומחין, ר"ל סמוכין, שהיו נסמכין מסמוכים אחרים. וגם הם, מסמיכים אחרים, איש מאיש, עד משה רבינו ע"ה. והסמוכין היו ראויין להיות בסנהדרין. ועתה, כבר בטלה סמיכה ופסקה. שאין סמוך איש מאיש עד אדון הנביאים, עליו השלום. וגם, שאין סמיכה בחו"ל".

אלא שעל כך כותב הרמב"ם (שם פ"ד הי"א): "נראין לי הדברים שאם הסכימו כל החכמים שבארץ ישראל למנות דיינים ולסמוך אותם הרי אלו סמוכים ויש להן לדון דיני קנסות ויש להן לסמוך לאחרים ... והדבר צריך הכרע".

על יסוד זה חודשה הסמיכה בצפת, בשנת רח"צ (בתקופת התיישבות גדולי ישראל בארה"ק אחרי גירוש ספרד), על ידי מהר"י בירב רבה של צפת.

אמנם מהרלב"ח רבה של ירושלים, התנגד לזה בתוקף, ולבסוף בטלה תנועת חידוש הסמיכה אז.

ועל פי זה נפסק בשו"ע"ר (הל' נזקי גוף ונפש הט"ז): "בזמן הזה שאין לנו דיינים סמוכים בטלו כל דיני קנסות מישראל, כגון דיני גנבות וחבלות שהכה איש את רעהו וחירופים שחרפו וביישו בדברים ובהוצאת שם רע, ואין לנו רשות אלא לנדות החובל או המחרק עד שיפייס לבעל דינו".

באמת ניתן כח לבית הדין לדון דיני קנסות גם בזמנינו, כמבואר בשו"ע"ר (שם הט"ז): "אם הבית דין שבעיר נתמנו מדעת רוב הצבור ידונו הם גם דיני קנסות".

אמנם כאן לא מדובר בדיני קנסות של "גנבות וחבלות" (דהיינו כפל וארבעה וחמשה ונוק צער פגם בושת וכופר וכיו"ב), כי "בזמן הזה שאין לנו דיינים סמוכים בטלו כל דיני קנסות מישראל". אלא מדובר כאן בקנסות האמורים בשו"ע"ר (שם): "לגדור פרצת הדור כשהדור פרוץ, וכן אם החוטא הוא פרוץ יש לענשו קצת יותר מעונש הראוי לו על פי התורה".

ב) נטילת רשות מהנשיא ומריש גלותא

לדיני ממונות שבין אדם לחבירו אינו צריך להיות דיין סמוך, אבל מכל מקום זקוק הוא לקבלת רשות לדון, כמבואר בסנהדרין (ה, א): "אמר רב האי מאן דבעי למידן דינא ואי טעה מיבעי למיפטר לישקול רשותא מבי ריש גלותא". וכן נפסק בשו"ע (חו"מ סי' כה ס"ב): "טעה בשיקול הדעת ... אם היה זה דיין מומחה ונטל רשות מריש גלותא ... חוזר הדין. ואם אי אפשר להחזיר, פטור מלשלם".

וכמו שמועיל הרשות מריש גלותא בבבל, כן מועיל הרשות מהנשיא בארץ ישראל, כמובא בגמרא (שם): "כי הוה נחית רב לבבל אמר ליה רבי חייא לר' בן אחותי יורד לבבל יורה, יורה. ידין (ברשות ויפטר מלשלם, רש"י), ידין".

ויש בזה חילוקים בין הרשות שנתן הנשיא שבארץ ישראל לבין הרשות שנתן ריש גלותא שבבבל, כמבואר בגמרא שם וברמב"ם (הל' סנהדרין פ"ד הי"ד ופ"ו ה"ב), ונתבאר בשו"ת הריב"ש (סי' רעא): "שלפי שראשי גליות שבבבל, הן עומדין במקום מלך, ויש להם רשות לרדות את ישראל בכל מקום, ולדין עליהם, בין רצו, בין לא רצו. כמו שאמרו שם (סנהדרין ה) לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבבל, שרודין את העם בשבט. ומי שאין לו רשות מריש גלותא, ודן את הדין, וטעה, משלם מביתו, אלא אם כן קבלוהו עליהם בעלי הדין, רוצה לומר שהוא לא כפה אותם לדון לפניו, אלא שהם באו לפניו מעצמם לדון להם, ואז הוא פטור אם טעה. ואם נטל רשות מריש גלותא, יכול לכוף בעלי דין לדון לפניו. ואף אם טעה בדינו, יהיה פטור. שכיון שנטל רשות, הרי הוא כאלו קבלו עליהם בעלי הדין. שהרי יש לו רשות לדון בכפיה בכל העולם, כיון שנטל רשות מריש גלותא. וכן, אם נטל רשות מן הנשיא שבארץ ישראל, יש לו רשות לדון בכפיה בארץ ישראל, או בעיירות הסמוכות לארץ, ואם טעה פטור,

אבל לא בשאר חוצה לארץ, דבזה יפה כח ראש גולה שבבבל, מכח הנשיא שבארץ ישראל, משום דהכא שבט, והכא מחוקק ... וכל זה, בטל עתה בעונותינו, ואין לנו לא שבט ולא מחוקק."

וגם עתה ש"אין לנו לא שבט ולא מחוקק" (לא נשיא בארץ ישראל ולא ריש גלותא בבבל), כתב הרמב"ם (הלכות סנהדרין פ"ד ה"ח): "ויש להן למנות כל מי שירצו לדברים יחידים ... כיצד חכם מופלא שראוי להורות לכל התורה כולה יש לבית דין לסמוך אותו וליתן לו רשות לדון". והיינו שגם בית הדין הגדול יש לו הכח ליתן רשות לדון.

ויש פוסקים שאם הבית דין מאושר ברשות המלך הריהו כרשות ריש גלותא (ראה רמ"א חו"מ סי' ג ס"ד, וש"ך שם ס"ק ט).

וכתב בערוך השלחן (סי' כה ס"ז): "יראה לי דכיון שקבלו רוב הציבור את הרב או את הדיין על פי ראשי העיר ומנהו הוה כנטילת רשות מריש גלותא שבזמן הש"ס".

וכן נראה מדברי שו"ת הריב"ש (שם): "צריך שיקבלו בעלי דינין את הדיין, ושדין להם מרצונם. או שיקבלוהו עליהם הקהל, ויתנו לו רשות לדון בכפיה".

ואפשר שכן היא גם דעת רבינו הזקן, כמובא לעיל (סעיף הקודם) משו"ע (הלכות נזקי גוף ונפש הט"ז): "אם הבית דין שבעיר נתמנו מדעת רוב הצבור ידונו הם גם דיני קנסות". ויש מקום לומר שכן הוא גם לענין לדון בכפיה וליפטר מלשם.

ג) נטילת רשות מרבו – להורות

להוראת איסור והיתר אין זקוקים לנטילת רשות מריש גלותא, אבל עדיין זקוק לנטילת רשות מרבו, כמובאר בברייתא בסנהדרין (ה, ב): "תניא פעם אחת הלך רבי למקום אחד וראה ... אמרו לו תלמיד אחד בא לכאן והורה לנו ... באותה שעה גזרו תלמיד אל יורה אלא אם כן נוטל רשות מרבו".

וכן נפסק בשו"ע (יו"ד סי' רמב ס"ד): "אסור לאדם להורות לפני רבו לעולם ... לקבוע עצמו להוראה ולישב ולהורות, אפילו הוא בסוף העולם אסור להורות, עד שימות רבו או עד שיתן לו רשות".

וכן נתבאר ברמ"א (יו"ד סי' רמב ס"ד): "ענין הסמיכות שנהגו בזמן הזה, כדי שידעו כל העם שהגיע להוראה, ומה שמורה הוא ברשות רבו הסומכו. ולכן אם כבר מת רבו אינו צריך לסמיכות. וכן בתלמיד חבר ... במקום שאינו צריך רשות אינו צריך סמיכות".

וכן נפסק בשוע"ר (יו"ד סי' יח קו"א ס"ק י'): "שאינן צריך נטילת רשות להורות בהם היתר, כל שהגיע להוראה ואינן רבו בחיים".

אלא שמכל מקום כתב בשו"ת הרד"ך (בית יח חדר י'): "הסמיכה הנהוגה בזמן הזה מגדולי עולם הוא משום דאי באסור והתר מאן דלא גמיר יעשה תורתנו פלסתר ויאכיל מאכלות אסורות". הובאו דבריו בדרכי משה (סי' רמב ס"ק יד): "דנהגו האינדא בסמיכה כדי שידוע מזה שראוי להורות ולא יורה כל אחד מן התלמידים, ולכן נהגו בסמיכה, שמעתה ידוע לכל שכל מי שאינו מוסמך לא הגיע להוראה ואינן לסמוך עליו".

ועל פי זה כתב בדרכי משה (סי' רמב ס"ק ב'): "תלמיד חבר שאינו אסור להורות בפני רבו משום כבודו, אלא משום שאסור להורות בלא רשות, כדי שידעו בו שאינו טועה בהוראותיו, אם נטל רשות מרב אחד סגי".

ונתבאר בשו"ת שארית יהודה (יו"ד סי' לז): "נהי דיכול לדרוש בלא רשות רבו אחר פטירתו, מכל מקום צריך להיות מוסמך בנטילת רשות מאיזה רב אף שאינו רבו, כמשמעות מהרי"ק שורש קס"ט הובא בדרכי משה והוא מוכרח מתלמוד ערוך רפ"ק דסנהדרין דהא דגזרו דתלמיד אל יורה אלא אם כן נטל רשות מרבו היינו משום דרבו מידק דייק ב' שלשונו פתוח ולא יטעו בלשונו, וכפרש"י שם, והוא מוכח מסוגיא דהתם, ואם כן כי נח נפשי' דרבי' מאי הוי, למה הותר לו לדרוש, סוף סוף העולם יטעו בלשונו. אלא וודאי דעל כל פנים צריך ליטול מרב אחר, אלא אין צריך רשות רבו המובהק דוקא, דאפילו לא נטל רשות מרבו שרי אחר פטירתו, דלאו משום כבוד של רב נגעו בה אלא משום שלא יטעו בלשונו, ומשום האי חששא בלחוד שרי ליטול רשות מאיזה רב שיהי' אף שאינו רבו כמ"ש מהרי"ק".

והיינו שסמיכה שנהגו בזמן הזה, אינה הסמיכה הראשונה הנ"ל (סעיף א), ולא קבלת רשות השניה הנ"ל (סעיף ב), אלא רק קבלת רשות השלישית הנ"ל, שיש בזה ב' טעמים: (א) מפני כבודו של רבו, שלא יורה בלי קבלת רשותו. והוא טעם העיקרי, שחל דוקא בחיי רבו המובהק. (ב) "שידעו כל העם שהגיע להוראה". שזה חל גם כשאין רבו מובהק בחיים, ולזה סגי בסמיכה מאיזה רב שיהי', אף שאינו רבו.

וזהו שהובא לעיל מהרמ"א (יו"ד סי' רמב ס"ד): "ענין הסמיכות שנהגו בזמן הזה, כדי שידעו כל העם שהגיע להוראה, ומה שמורה הוא ברשות רבו הסומכו". שיש בזה שני פרטים הנ"ל: (א) "מה שמורה הוא ברשות רבו הסומכו". (ב) "כדי שידעו כל העם שהגיע להוראה".

ומה שנוסח הסמיכה להוראה שבזמנינו הוא: "יורה יורה"; למרות

שבמקורו, ביטוי זה הוא שאלה ותשובה: "יורה? יורה!" מכל מקום משתמש הרב המסמיך בלשון זה, בכפל לשון: "יורה יורה".

וזהו גם מנהג הסמיכה לדיינות הנהוג עתה (בלשון "דין דין"), שאינו מטעם המובא לעיל (סעיף הקודם) מהגמרא ופוסקים, לדון בכפיה וליפטר מלשלם כשיטעה בשיקול הדעת, וכמבואר בריב"ש (שם ד"ה תחלה): "ואין לומר שהסמיכה זו היא כמו נטילת רשות לדון בכפי' ואי טעי ליפטר כו', שאם כן הי' צריך שיטלו רשות אם מראש גולה שיש לו כח לרדות כו' אם מן הנשיא שבארץ ישראל שהוא מופלא שבסנהדרין, וכל זה בטל עתה בעונותינו, ואין לנו לא שבט ולא מחוקק, ואין נטילת רשות מועלת לדון בכפי' ולהיות נפטר אם טעה".

אלא שגם סמיכה זו היא כעין נטילת רשות להורות (שנתבאר בסעיף זה), וזקוקים לסמיכה מיוחדת לדון.

ומכל זה מובן, שגם בימינו אין לו לאדם להורות הוראת איסור והיתר בלי קבלת סמיכה, אף אם כבר מת רבו המובהק, כמובא לעיל משו"ת שארית יהודה (י"ד סי' לז): "דהא דגזרו דתלמיד אל יורה אלא אם כן נטל רשות מרבו ... דלאו משום כבוד של רב נגעו בה אלא משום שלא יטעו בלשונו, ומשום האי חששא בלחוד שרי ליטול רשות מאיזה רב שיהי' אף שאינו רבו".

וכעין זה הוא מה שהצריכו לקבל "קבלה" לשחיטה, עד שנוהגים שאין אדם שוחט אלא אם כן נטל קבלה לפני חכם (רמ"א י"ד סי' א ס"א).

אלא שמכל מקום קיי"ל שקבלת סמיכה מטעם זה הוא רק לכתחלה, וכמבואר ברמ"א (סי' רמב סי"ד): "ויש אומרים דמי שאינו מוסמך למורינו ונותן גיטין וחליצות, אין במעשיו כלום ... ויש חולקים ומקילין. ובמקום עגון יש להקל אם כבר נתן גיטין וחליצות, אבל לא בדרך אחר, כי מנהגן של ישראל תורה, כן נראה לי".

ד) נטילת רשות מהבית דין להורות

כשם שיש נטילת רשות מהנשיא, או מריש גלותא, או מהבית דין, לדון בכפיה וליפטר אם טעה, כן הוא גם לענין הוראת איסור והיתר, ליפטר אם טעה, כמבואר ברמב"ם (הלכות סנהדרין פ"ד ה"ח): "ויש להן למנות כל מי שירצו לדברים יחידים, והוא שיהיה ראוי לכל הדברים. כיצד חכם מופלא שראוי להורות לכל התורה כולה יש לבית דין לסמוך אותו וליתן לו רשות לדון ולא להורות באיסור והיתר, או יתנו לו רשות באיסור והיתר ולא לדון דיני ממונות, או יתנו רשות לזה ולזה אבל לא לדון דיני קנסות, או

לדון דיני קנסות אבל לא להתיר בכורות במומין, או יתנו לו רשות להתיר נדרים בלבד או לראות כתמים וכן כל כיוצא בהן".

וכתב על זה הלחם משנה (שם): "וא"ת איך כתב כאן רבינו או יתנו לו רשות להורות באיסור והיתר, הא מוכח בגמרא דלהורות באיסור והיתר לא בעינן רשות מבית דין, אלא רשות מרבו, וכדאקשינן התם וכי מאחר דגמיר רשותא למה ליה למשקל ותירצו משום מעשה שהיה, וי"ל דודאי רשות בעינן להורות באיסור והיתר כדי שאם טועה ליפטר, כדמוכח בפרק אחד דיני ממונות".

מטעם זה זקוקים כתב הרמב"ם (שם): "יש לבית דין לסמוך אותו וליתן לו רשות", ומטעם זה כתב הרמב"ם: "והוא שיהיה ראוי לכל הדברים", וכמבואר בלחם משנה (שם): "ירושלמי פ"ק דחגיגה ... אע"ג דאתמר ממנין זקנים לדברים יחידים, והוא שיהיה ראוי לכל הדברים, כהדא ר' יהושע בן לוי וכו'. כלומר שיהיה חכם ומופלא בכל התורה כלה".

והיינו שדברי הרמב"ם אמורים לענין ליפטר אם טעה, הן בהוראת איסור והיתר, הן בהוראת מומי בכורות, והן בהוראת התרת נדרים וכתמים וכיו"ב. ולכן הצריך "שיהיה ראוי לכל הדברים"¹⁷.

וזאת היא כוונת הרמ"א בדרכי משה (יו"ד סי' רמב ס"ק ב), שהביא את דברי הרמב"ם, וסיים: "ונראה שזה דוקא בימיהם שנהג דין סמיכה, אבל סמיכה של זמן הזה אינה כלום אלא נטילת רשות בעלמא, ולמה שראוי ראוי".

הרי שגם הוא מפרש בדברי הרמב"ם כהלחם משנה, שהרמב"ם מיירי בענין ליפטר אם טעה, ולא לענין סמיכה להורות שבזמן הזה.

יוצא אם כן מכל האמור לעיל, שיש שלושה פרטים בסמיכה להוראה:

א) רשות מבית דין, כדי ליפטר אם טעה.

ב) רשות מרבו מובהק, אם הוא בחיים.

ג) סמיכה מרב, שידעו כל העם שהגיע להוראה.

ה) סמיכה לרבנות ורב שנרמנה לקהלה

אחר שקיבל סמיכה מרבו, או שקיבל סמיכה מרב אחר, יכול להורות

כד. זאת היא דעת הרמב"ם, אבל הרמ"א עצמו פסק בחו"מ (סי' כה ס"א): "לענין הוראת איסור והיתר, אם הגיע להוראה, אף על פי שאינו סמוך, דינו כמומחה. ועיין ב"ד סי' רמ"ב מדין הסמיכות בזמן הזה". ובש"ך (שם ס"ק ו): "ומדברי כל הפוסקים לא משמע כן, שלא חילקו

בכל מקום, אבל לא במקום רבו המובהק, כמבואר בשו"ע (סי' רמב ס"ד):
 "אסור לאדם להורות לפני רבו לעולם". וברמ"א (שם): "ואפילו נטילת
 רשות לא מהני תוך שלשה פרסאות, אם הוא רבו מובהק".

אבל מותר לו להורות בעירו, אף אם יש בה חכם העיר שנתקבל על ידי
 הקהל; כיון יש לו סמיכה, וכיון שחכם העיר אינו רבו מובהק.

ומכל מקום יש לפעמים איסור להורות במקום חכם העיר — אף שאינו
 רבו, כמבואר בברכות (סג, א): "באתר דאית גבר תמן לא תהוי גבר, פשיטא,
 לא נצרכה אלא בששניהם שוין". ופירש רש"י (שם): "אם באת במקום
 תלמיד חכם ואינך גדול ממנו אל תטול עטרה לדרוש במקומו".

וכן הוא בחולין (צד, ב): "ורב אי סבירא ליה דאסיר לימא ליה, אתריה
 דשמואל הוה". וכן בחולין (נג, ב): "אתריה דשמואל הוה".

ואילו בסוטה (כב, א-ב): "ועצומים כל הרוגיה זה תלמיד חכם שהגיע
 להוראה ואינו מורה, ועד כמה עד ארבעין שנין (הוי ראוי להוראה, רש"י),
 איני והא רבה אורי (וכל שנתיי אינן אלא מ'), בשוין (אם שוה לגדול העיר
 בחכמה מותר להורות)".

ומתרצים התוס' (סוטה שם ד"ה בשוין): "ההוא דפרק הרואה דמיירי באדם
 שנכנס לעיר שיש שם חכם מורה, תמן לא תהוי גבר אפילו בשוין, אבל
 אם הוא קבוע בעיר כמותו ושוה לו בחכמה מותר לו להורות".

ועפ"י נפסק בשווע"ר (י"ד סי' יח ס"ק כד): "שאינן לתלמיד ולא אפילו
 לחכם אחר להורות במקום שיש חכם העיר". אלא שזו הדרכה טובה,
 ולא איסור ממש, כמבואר בשווע"ר (שם): "שתלמיד המורה בעיר של חכם
 שאינו רבו לאו בר נדוי".

ולפעמים אסור גם משום השגת גבול, כמבואר ברמ"א (סי' רמה סכ"ב):
 "אם בא חכם אכסנאי לעיר, אין לו לקפח שכר הרב הדר שם לעשות
 חופות וקידושין וליטול השכר הבא מהם, הואיל והוא פרס הרב הדר שם".

וגם איסור זה הוא רק כשאינו קבוע בעיר הזאת, אלא שהוא נכנס בתור
 אורח לעיר הזאת. משא"כ אם הוא גר בעיר הזאת, נתבאר ברמ"א (שם):
 "רב היושב בעירו ולומד לרבים, יכול חכם אחר לבא וללמוד גם כן שם,
 אפילו מקפח קצת פרנסת הראשון, כגון שהקהל קבלו הראשון עליהם לרב
 ונטול פרס מהם על זה, אפילו הכי יכול השני לבא לדור שם ולהחזיק
 רבנות בכל דבר, כמו הראשון, אם הוא גדול וראוי לכך".

בין דיני ממונות לאיסור והיתר". שהיא גם דעת הרמב"ם הנ"ל, שגם באיסור והיתר אינו נפטר
 בטעה אלא כשקיבל רשות מבית דין.

וטעם החילוק בינם, כי גם בהשגת גבול של בעלי אומנות יש חילוק בני עיר זאת לבין בני עיר אחרת, כמבואר בשו"ע (ח"מ סי' קנו ס"ה): "היתה שם מרחץ או חנות או רחים ובא חבירו ועשה מרחץ אחרת כנגדו, אינו יכול למונעו ולומר לו אתה פוסק חיי ... אבל גר ממדינה אחרת שבא לעשות חנות בצד חנותו של זה, או מרחץ בצד מרחצו של זה, יש להם למונעו" (ויתבאר לקמן סימן ל"ז ס"ד).

ואף שגם בבני מבוי זה יש להמנע מלירד לאומנות חברו, כמבואר בשו"ע (הל' הפקר סי"ג): "מותר מן הדין לבני העיר לירד אחד בתוך אומנות חבירו כגון להושיב חנות בצד חנות חבירו וכן חייט בצד חייט ... ומדת חסידות שלא לירד לתוך אומנות חבירו".

היינו דוקא בבעלי אומנות, משא"כ בלימוד התורה נתבאר בשו"ע (יו"ד סי' רמה סכ"ב): "מלמד תינוקות שבא חבירו ופתח בית ללמד תינוקות בצדו, כדי שיביאו לו תינוקות אחרים, או כדי שיבואו התינוקות שאצל זה לזה, אין יכולים למחות בידו, שנאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר".

וגם מעיקר הדין, קל הוא יותר ברבנות מסתם השגת גבול, כמובא בש"ך (יו"ד סי' רמה ס"ק טו): "ואי משום דיש קפוח פרנסה בדבר, מחמת הפרס שתפול לכיס המנהיגים מגיטין וחליצה והשבעת נשים ושכר ברכת אירוסין ונשואין וכה"ג, כמה טצדקי על קבול פרס זה אנו בושים ובטורח למצוא היתר לרובן, והיאך נחזיק אותו כולי האי להחשיבו פרנסה ומחיה לבלתי ישיג אחר בהם".

וה"טצדקי על קבול פרס" של הרבנים, הוא כאמור במשנה (בכורות כט, א): "הנוטל שכרו לדון דיניו בטילים". ובגמרא (שם): "מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא ראה למדתי אתכם וגו' מה אני בחנם אף אתם בחנם".

וכן נפסק בשו"ע (ח"מ סי' ט ס"ה): "הנוטל שכר לדון, כל דיניו שדן, בטלים, אלא אם כן ידוע שלא נטל בהם שכר. ואם אינו נוטל אלא שכר בטילתו, מותר. והוא שיהיה ניכר לכל שאינו נוטל אלא שכר בטילתו, כגון שיש לו מלאכה ידועה לעשות בשעה שיש לו לדון, אומר לבעלי הדין תנו לי שכר פעולה של אותה מלאכה שאתבטל ממנה".

האיסור הזה של נטילת שכר, וההיתר של שכר בטלה, הוא לא רק בדיניות, אלא גם בכל סוגי הוראות איסור והיתר, כמבואר בשו"ע (יו"ד סי' א קונטרס אחרון ס"ק ז): "זה שבא לשחוט כמצות התורה ואנו אוסרים לו השחיטה עד שיבדקוהו אנו מחוייבים לבדקו בחנם, כמו שאנו חייבים לראות טרפות ובכורות ולבדקן ולדון בין איש לרעהו הכל בחנם אף על

פי שיש בהם טורח רב ... כמו שחייבים לטרוח ולכוף בעצמם לקיים הפסק אם יש לאל ידם בחרמות ונדוים ולצוות לשוטרים, שזהו עיקר מצות הדיינים כמו שכתוב שופטים ושוטרים כו' ... אם לא שהוא שכר בטלה דמוכה, כגון שמניח כל עסקיו ואין לו עסק אחר רק לדון ולהורות, ונוטל שכר מבעלי דינין, הרי שכר הקבלות הוא כשכר הוראות."

וכן לענין מלמדות נתבאר בשוע"ר (הל' תלמוד תורה פ"א ה"ב): "ומי שהוא בעל מלאכה ואומנות ומניח מלאכתו ומלמד, הרי זה מותר ליטול שכר גם מהגדולים שאינם צריכים שימור, לפי שאינו אלא שכר בטילה הניכר ומוכח מפני שביטל ממלאכתו, ואפילו אינו לומד עמהם אלא מקצת היום ומקצתו עוסק במלאכתו ופרנסתו. ואם לומד עמהם כל היום ואינו עוסק בשום מלאכה ועסק כלל מותר לו ליטול שכרו מהם אפילו אינו בעל מלאכה ואומנות כלל, לפי שאלו לא למד עמהם בודאי היה מוכרח לעשות איזה עסק להחיות נפשו ונפשות ביתו, ועכשיו שלומד עמהם כל היום ואינו עוסק כלל אין לך שכר בטילה הניכר ומוכח גדול מזה."

וכן הוא לענין איסור לימוד התורה להתגדל בה, כמבואר בשוע"ר (הל' תלמוד תורה פ"ד הט"ו): "אם למד לשם שמים ואחר כך אין לו במה להתפרנס אם לא במלמדות או דיינות והוראות הרי זה משתמש בה לצרכה, שאם לא יהיה לו מה לאכול לא יוכל לעסוק בה כראוי כשהוא מעונה ברעב ועירום או נפשות ביתו. ואם יכול לעסוק באיזה מלאכה לפרנס את עצמו ומניח מלאכתו מלהתפרנס בה ומתפרנס מלימוד התורה לתלמידים כל שכן שהוא משתמש בה לצרכה בלבד, כי כדי שלא ליבטל מתלמוד תורה הוא מניח מלאכתו שהיה יכול לעסוק בה ולהתפרנס ממנה והוא נוטל שכר בטלה ולא שכר תורה."

ומטעם כל אלו הקילו קצת בהשגת גבול זה מעיקר הדין. אמנם מסיים בש"ך (שם): "מיהו כל זה מדינא, אבל מצד המנהג אפשר שיש למחות בזה."

יוצא אם כן מכל זה:

(א) בבא מעיר אחרת לעיר שיש בה חכם העיר, אפילו אם הוא גדול בתורה בשוה לחכם העיר, יש להמנע מלהורות. ומכל שכן כשמקפח בזה פרנסת חכם העיר.

(ב) משא"כ בעירו אין איסור להורות, כשהן שוים.

(ג) ואם מקפח בזה פרנסת חכם העיר, אין בזה איסור מדינא, אבל מצד המנהג אפשר שיש למחות בזה.

